

**MLADÍ PROTI
EXTRÉMIZMU A
RADIKALIZMU**

Kolektív autorov

2

O PUBLIKÁCIÍ

Extrémizmus, radikalizmus, diskriminácia či netolerancia patria medzi javy, s ktorými sa na Slovensku stretávame čoraz častejšie. Príkladov z bežného života je bohužiaľ tak mnoho, že ani všetky stránky tejto publikácie by nestačili na zmonitorovanie všetkých prípadov. Umožnia však priblížiť problematiku nárastu extrémizmu a radikalizmu na Slovensku tým, ktorým nie je ľahostajný smer akým sa uberá slovenská spoločnosť.

Publikácia obsahuje päť odborných textov od popredných slovenských odborníkov, ktorí zdieľali svoje vedomosti a skúsenosti s účastníkmi letnej školy s názvom „Mladí proti extrémizmu a radikalizmu“ v Banskej Štiavnici v dňoch 22. – 24. júna 2018. Cieľom tejto publikácie je vytvorenie náučného textu zameraného na témy, ktoré sú v súčasnosti v našej spoločnosti veľmi aktuálne. Voľne nadväzuje na publikáciu *Mladí proti extrémizmu a radikalizmu I.*, ktorá vyšla v roku 2017.

Letná škola je súčasťou projektu, ktorý vznikol pod záštitou Slovenského inštitútu pre bezpečnostnú politiku (SSPI). Nebolo by možné ho realizovať bez podpory Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, Nadácie Friedrich Ebert Stiftung a NATO PDD, za čo im patrí srdečná vďaka.

V mene všetkých, ktorí sa podieľali na príprave projektu, by sa SSPI chcel poďakovať tiež autorom textov, ktorí sa podelili o svoje dlhoročné skúsenosti z praxe, tiež riaditeľom, pedagógom stredných škôl a zástupcom úradov samosprávnych krajov, ktorí pomohli šíriť informácie o letnej škole medzi študentmi a v neposlednom rade aj takmer tridsiatke mladých, bystrých a aktívnych účastníkov letnej školy, ktorí majú všetky predpoklady na to, aby pomohli vykoreniť tento nebezpečný fenomén.

OBSAH

I. Cyberhate a dezinformačná scéna	3
II. Migrácia - mýty a skutočnosť	19
III. Ľavicový extrémizmus	31
IV. Kritické myslenie v dobe smartfónov.....	38
V. Mýty o Európskej únii a NATO	44

I. CYBERHATE A DEZINFORMAČNÁ SCÉNA

IRENA BIHARIOVÁ, autorka je predsedníčka Ľudia proti rasizmu a členka správnej rady Progresívneho Slovenska.

S rozšírením dostupnosti internetu a najmä s rozvojom sociálnych sietí možno pozorovať presun verejnej diskusie do online prostredia. Internet sa tak stal nielen zdrojom umožňujúcim pasívne vstrebávanie informácií, ale tiež nástrojom, ktorý podnietil virtuálnu komunikáciu a vznik sociálnych online komunít.

Spolu s tým vygeneroval aj špecifické problematiky, ktoré offline svet dovtedy až tak výrazne nepostihli. Jednou z nich je aj fenomén „cyberhate“.

Pojem

Pojem cyberhate nie je u nás zatiaľ príliš v povedomí. Ani pri obvyklom preklade tohto fenoménu – „nenávisť na internete“ – nemusí byť úplne zrejmé, o aký druh nenávisťi presne ide a čím je tento fenomén špecifický. Najbližšie k nemu má anglický výraz „hate speech“ (nenávisťná rétorika).

Cyberhate možno zjednodušene vysvetliť ako protiprávne prejavy nenávisťi smerované proti rasovým, národnostným, etnickým, sexuálnym či náboženským skupinám a ich členom, ktoré sú šírené prostredníctvom siete a umiestňované na internete.

Ide teda o hanlivé, útočné a znevažujúce postoje vyjadrené v online prostredí, typické dôvodmi, ktoré užívateľa k takýmto prejavom vedú. Týmto dôvodmi sú najmä averzia, predsudky, odpor, nenávisť či dešpekt ku skupine či jednotlivcovi pre jeho rasový, národnostný, etnický pôvod, náboženské presvedčenie či sexuálnu orientáciu. Dôvodom je častokrát aj stereotypné a paušalizujúce vnímanie danej skupiny, prenášanie osobnej negatívnej skúsenosti s jednotlivcom do postoja voči celej skupine, hodnotenie skupiny na základe dezinformácií, bulvarizovaných správ a rôznych hoaxov.¹

---

¹ Hoax = Je falošná správa šírená najmä prostredníctvom internetu (e-mailom, zdieľaním na sociálnych sieťach apod.). Jej obsahom je najmä varovanie pred fiktívnym nebezpečenstvom, nepravdivý „zažitý“ príbeh alebo skúsenosť, ktoré majú čitateľa upozorniť na vážny problém alebo ohrozenie. Často sa pri nich objavuje text s fotografiami, ktoré sú v skutočnosti ukradnuté z iného článku a viažu sa k inej udalosti (nesúvisia s udalosťou, o ktorej hoax informuje). Zhromažďovanie a dešifrovanie hoaxov možno nájsť na českom webe hoaxy.cz alebo tiež na sociálnej sieti Facebook v skupine „Dezinformácie, hoaxy a propaganda“. <https://www.facebook.com/pg/Dezinformácie-Hoaxy-Propaganda-1144754945569773>

Od „cyberhate“ treba odlišiť problematiku web stránok s konšpiračným a dezinformačným obsahom. Tie totiž, na rozdiel od cyberhate, nemusia mať (a často ani nemajú) protiprávny rozmer a sú oveľa rôznorodejšie aj z hľadiska tematického záberu.

Kde možno nájsť cyberhate

Nasledovná schéma nám pomôže rozlíšiť podoby, v akých sa „cyberhate“ vyskytuje vo virtuálnom svete. V závislosti od toho sa potom odlišuje aj právna zodpovednosť za zverejňovanie protiprávneho obsahu. Čiastočne napovedá aj o tom, kto sú typickí autori stojaci za tvorbou a šírením právne závadného obsahu webu.

- Klasické webstránky

Klasické statické web stránky boli časovo skorším typom, než tzv. participatívne weby. Je pre ne typické, že obsah umiestňuje konkrétna osoba (zväčša administrátor), ktorý má povolený vstup do správcovskej časti webu. Možno si ich zjednodušene predstaviť ako klasickú web stránku firmy.

Užívatelia, ktorí si webovú stránku prehliadajú, zväčša nemajú možnosť priamo ju dotvárať, vkladať do nej články či videá, ani ovplyvňovať jej tematické zameranie. Tým pádom je za jej obsah právne zodpovedný ten, kto web vlastní a prevádzkuje.

- » Ideologické projekty extrémnej pravice

V kontexte cyberhate sa takéto web stránky objavovali v prostredí slovenského internetu už od roku 2000. Najčastejšie šlo o weby, ktoré boli tematicky ladené ako ideologické projekty extrémnej pravice – to znamená s jasným protimenšinovým poslanstvom alebo s cieľom propagácie nacistickej ideológie. Už pri prvej návšteve takejto stránky bolo aj laickému návštevníkovi zrejmé, ako je tematicky zameraná. Prezrádzali ju vizuálne prvky prebraté z nacistickej symboliky, sekcie nabité domácimi a zahraničnými textami odkazujúcimi na rasistické doktríny, Tretiu ríšu, jasne a priamo osočujúce menšiny.

Tieto weby slúžili ako hlavný informačný kanál rôznych subjektov pravicovo extrémistickej scény, ktorým sa snažili propagovať svoje idey a osloviť potenciálnych či skutočných sympatizantov. Preto ich možno označiť za „ideologické projekty“ extrémnej pravice.

» Web stránky ako alternatívny zdroj spravodajstva a dezinformačné weby

Neskôr, pod vplyvom zmien na samotnej extrémistickej scény, sa menil aj spôsob tlmočenia ich ideí a jazyk, akým sa snažia osloviť verejnosť. Tomu zodpovedá aj novšia podoba klasických web stránok, ktoré na prvý dojem pôsobia už nie ako ideologické projekty extrémistov, ale ako „alternatívny zdroj informácií“.

Súčasný web stránky krajnej pravice sa tvária ako akýsi protipól voči mediálnemu a spravodajskému mainstreamu, ako informačný kanál s intelektuálnym zameraním, ponúkajúci kritické pohľady na spoločenské a politické dianie. Namiesto knihy Mein Kampf v nich dnes nájdeme rôzne konšpiračné materiály, ktoré môžu zvädzať k dojmu, že ide o alternatívny pohľad na tému. Prostredníctvom nich sa stavajú do pozície „šíriteľov jedinej skutočnej pravdy“, ktorú „odhaľujú“ a zverejňujú.

Obr. 1: Príklad dezinformačného webu, zdroj: www.rodobrana.org.

Treba však doplniť, že dnes takýto typ web stránok („alternatívny zdroj informácií“) netvorí len extrémistická scéna. Popri nej existujú komunity, ktoré nemusia zdieľať s extrémistami ich cieľ odstrániť demokraciu, ani neaspirujú na prevzatie politickej moci. Ide o rôzne tematicky zamerané skupiny, pričom niektoré z nich zbroja proti vedeckým poznatkom a „západnej medicíne“, iné odmietajú prozápadnú zahraničnú orientáciu Slovenska, iné sa venujú „juvenilnej justícii“ apod.

Zradnosť týchto webov spočíva v tom, že devalvujú relevanciu faktov a metód objektívneho poznania, spochybňujú základné hodnotové axiómy spoločnosti a podkopávajú dôveru v demokratické inštitúcie. Práve týmto sa stávajú častým zradným zdrojom najmä pre študentov, ktorí na internete hľadajú podklady k svojim seminárnym prácam či diplomovkám. V dojme, že narazili na „nový pohľad na danú spoločenskú tému“ v skutočnosti citujú demagogické fabulácie, bez zreteľnej logickej argumentácie, relevantných výskumných zistení a odkazu na verifikovateľné zdroje. V týchto textoch a článkoch, ktoré doslova chrlia „prevratné zistenia a odhalenia“, takmer vždy chýba jasná metodika postupov, akými sa k takýmto zisteniam autori dopracovali, je pre ne typické nevedecké a laické syntetizovanie informácií, tendenčné vytváranie kontextu, do ktorého zasadzujú údaje a samozrejme, medzi riadkami nechýba implicitný nenávistný postoj voči „nepriateľovi“.

- Participatívne web stránky – tzv. user created content weby (UCC)

Participatívne web stránky sú online formátom, ktorý zapája priamo užívateľov internetu a umožňuje im vytvárať obsah samotnej web stránky. Tým sa UCC web odlišuje od klasického webu, ktorý má v rukách administrátor, zabezpečujúci výstupy a všetok obsah na webe.

Participatívna web stránka má samozrejme tak isto svojho majiteľa a správcu, ktorí zvyčajne zarámčujú tematické zameranie webu a môžu tak isto výrazne ovplyvňovať jeho obsah (najmä formou tzv. Term of use, čiže nadstavením podmienok využívania webu). Sú to však v prvom rade samotní užívatelia, ktorí prispievajú svojimi textami, fotkami, videami či hoci len diskusnými príspevkami k obsahovej časti.

Typickým príkladom UCC sú najmä sociálne siete - Facebook, YouTube, Instagram, ale aj rôzne blogovacie portály, diskusné internetové fóra, poradne, online zoznamky apod.

Pri UCC weboch prichádza k zreteľnejšiemu rozlišovaniu zodpovednosti za protiprávny obsah, kedy na jednej strane vystupuje samotný autor prejavu (osoba, ktorá konkrétny príspevok, video, blog, inzerát, komentár, zverejnila), a na druhej strane zodpovedný web administrátor. Primárne zodpovednou osobou je ten, kto protiprávny obsah umiestnil, až následne, po splnení určitých právnych podmienok, môže byť vzatý na zodpovednosť aj samotný administrátor.

Obr. 2: Príklad cyberhate vo forme diskusnému príspevku.

Autorom protiprávneho nenávistného obsahu na UCC môže byť ktokoľvek. Netreba za tým hľadať len extrémnu pravicu. Práve skutočnosť, že participatívne web stránky umožnili verejnú virtuálnu interakciu pre širokú verejnosť, sú to často bežní ľudia (mimo extrémistickej scény), ktorí sú autormi komentárov povolávajúcich k násiliu na menšinách, konšpiračných blogov či urážlivých graffk.

Aké hrozby prináša cyberhate a dezinformačná scéna

- Protiprávne prejavy nenávisti

Pokiaľ ide o cyberhate – teda protiprávne prejavy nenávisti voči vymedzeným skupinám – ich primárne nebezpečenstvo spočíva presne v tom, prečo ich aj Trestný zákon postavil mimo zónu chránenú garanciou slobody slova.

» Rušenie práv iných

Sloboda prejavu sa v zmysle ústavných limitov končí na hranici, za ktorou nasleduje právo iných na ochranu svojej cti, dôstojnosti a povesti. Rovnako to platí v prípade, ak by prejav smeroval k povolávaniu násilia na skupinách či jednotlivcoch len pre ich odlišnú etnicitu, rasu, náboženské presvedčenie či sexuálnu orientáciu.

Nenávistné, výhražné či násilie podnecujúce prejavy voči osobám z menšinových skupín výrazne zasahujú do ich dôstojnosti a právom chránenej sféry. Sú zraňujúce, majú potenciál narúšať psychickú integritu jednotlivcov z daných skupín, vzbudzovať obavy o vlastnú bezpečnosť a ohrozujú potrebnú sociálnu stabilitu vo vzťahoch medzi majoritou a minoritami.

» Vytváranie a kategorizácia vinníkov

Čo je nebezpečné (a zároveň typické) pri tomto type obsahu, je snaha podsúvať vinníkov za sociálne, politické a ekonomické problémy krajiny vždy z radov etnických, sexuálnych, náboženských menšín. Čiže hoci svojho nepriateľa naoko označujú sociálnymi nálepkami (kriminálnik, parazit, rozvracač hodnôt, terorista.), v skutočnosti sa v tejto kategórii nachádzajú len osoby z konkrétnej etnickej, náboženskej či sexuálnej skupiny.

Nielenže týmto spôsobom vytvárajú nepravdivý či skreslený obraz o daných skupinách, ale stavajú ich do nárazníkovej zóny, ktorá má čeliť frustráciám a hnevu ostatnej spoločnosti.

» Deformovanie verejnej mienky

Tým, že sa v online prostredí v prevažnej väčšine kumulujú len hanlivé či stereotypné informácie o menšinových skupinách, vytvára to obraz akejsi názorovej zhody väčšiny spoločnosti. Aj tí, ktorí doteraz nemali k týmto témam vyhranený postoj, môžu o to skôr nadobudnúť dojem, že práve toto je „pravda“ o gejoch, Rómoch či Židoch.

Ak nezaznieva opačný názor, ak nie sú dezinformácie a hoaxy konfrontované s faktami, ak nie je jednostranné zobrazovanie menšiny vyvažované ostatnými percepciami, o to ľahšie si nezainteresovaný užívateľ vytvára pokrivený názor.

- Prechod k násiliu

Okrem dopadu na samotných členov týchto skupín má cyberhate dopad aj na ostatnú spoločnosť. V spoločnosti, ktorá by strpela podnecovanie nenávisti voči niektorým jej členom, ktorá by tolerovala verbálne či online prejavy dehumanizácie a postupného budovania odporu voči vymedzeným skupinám, bude skôr či neskôr oveľa viac tolerantná k tomu, ak tieto prejavy neskôr prerastú do násilných trestných činov. Cyberhate totiž buduje atmosféru, ktorá vo svojich dôsledkoch roztáča špirálu nenávisti a končí rozorvaním spoločnosti a násilnými revanšmi.

- Konšpiračný a dezinformačný obsah

Pokiaľ ide o konšpiračný a dezinformačný obsah (či už vo forme klasických webov, alebo príspevkov v prostredí UCC stránok), ten síce nemusí byť protiprávny, no jeho spoločenské dopady sledujú tú istú trajektóriu ako cyberhate.

Obr. 3: Vysielanie „alternatívneho spravodajského online rádia“ Slovenský vysielateľ, zdroj: www.youtube.com

Aby sme lepšie pochopili ich dopady, je potrebné priblížiť si ich typický obsah:

1. Prinášajú informácie z domácich a zahraničných webov, ktoré majú potvrdiť a odhaliť zločinnosť systému, zamlčované pravdy o finančných prepojeniach a ovládaní sveta rôznymi sprisahaneckými entitami („židobankstri“, nadnárodné korporácie, mocipáni, sorošovci, rotshildovci, sionisti, zapredanci, establishment apod). V zásade takmer nikdy nie je jasné, na základe akých kritérií boli dané entity definované a ako sa do nich zaraďujú vinníci. Rovnako tiež sa nikdy nedozvieme, akým preukázateľným spôsobom možno dokázať dané prepojenia, a ani to, ako sa k týmto zamlčovaným utajeným informáciám podarilo dostať autorovi daného článku.

- II. V ich obsahu sa odmieta liberálna demokracia ako základný systém fungovania štátu, radikalizujú odpor verejnosti k „establishmentu“, priamo či nepriamo povolávajú k zvrhnutiu systému.
- III. Častokrát je prítomný ultrakonzervativizmus, ultranacionalizmu a romantizovanie národných dejín (najmä z obdobia Slovenského štátu), cez prizmu ktorých hodnotia zlyhanie súčasných politických elít a zotrvanie Slovenska v medzinárodných organizáciách.
- IV. Typické je odmietanie akademických a vedeckých inštitúcií a celkovo spochybňovanie súčasných výsledkov vedeckých postupov. Čiastočne to súvisí s presvedčením tvorcov daných webov, že za všetkým sú vopred dohodnuté obchody či dokonca plány na likvidáciu obyvateľstva.
- V. Články spochybňujúce ľudskoprávne štandardy (boj proti LGBTI, Rómom, migrantom, texty navrhujúce obmedzovanie základného elementárneho právneho postavenie menšín, hoaxy a mýty o menšinách, ktoré sú častokrát tlmočené najmä jednoduchými grafikami bez relevantných zdrojov, selektívne prebraté články z bulvárnych médií o kriminálnom skutku príslušníka danej menšiny apod.)
- VI. Mnohé z nich deklarujú apriórny odpor k mimovládneho sektoru a štandardným médiám.
- VII. V niektorých sa tematicky zakopne o spiritualistiku, ezoteriku, slovanskú či germánsku mytológiu.
- VIII. Majú svojský slovník, opakujú sa v nich výrazy, ktoré v skutočnosti nemajú žiaden ustálený obsah. Nikomu okrem nich nie je jasné, o čo a o koho presne ide – židobankstri, gendrová ideológia, slobodmurári, homolobby, presstitúti, sociálne samovraždy apod.

V kontexte spomenutých bodov ich vplyv môže ústiť až k destabilizačným procesom v krajine. Verejnosť je zaplavovaná informáciami, ktoré v nej utvrdzujú pocit zrady zo strany vlastného štátu či odcudzených elít. Konšpiračno – revolučné platformy produkujú víziu, v ktorej je Európa vymierajúcim, ohrozeným a kultúrne valcovaným kontinentom, ktorý ak sa rýchlo nespamätá, zničí životy niekoľkým generáciám. Podkopávajú dôveru v elementárne poznatky, ktorých pravdivosť potvrdili dlhoročné výskumy, najmä v oblasti medicíny. Podsúvajú verejnosti obraz najnemorálnejšej doby, akú žijeme, v ktorej sú systematicky ničené rodiny a kresťanské hodnoty. Spolu s objektívne neľahkými sociálnymi a ekonomickými podmienkami u časti spoločnosti vzniká živná pôda pre radikalizáciu. Spoločnosti je podsúvaná vízia, že jedinou cestou ako zastaviť valiace sa hrôzy je zvrhnúť demokraciu.

Stratégie a nástroje obrany proti cyberhate a dezinformčnému obsahu

Mnohokrát sa šíritelia nenávistných prejavov zvyknú brániť odvolávaním sa na slobodu slova a snahu o limitovanie ich prejavov označujú za cenzúru. Na akýkoľvek náznak, ktorým sa niekto snaží obmedziť ich verbálnu agresiu reagujú precitlivo: vyhodnocujú to ako snahu o umlčovanie. Touto sebaštylizáciou do role „prenasledovaných martýrov“ sa snažia dokázať, že prinášajú háklivé odhaľujúce informácie, ktoré sa „mocipánom“ (ako ich oni volajú) nepáčia.

Paradoxom pri tom je, že rôzni „odporcovia establishmentu“ sú aktívnymi blogermi, majú desiatky webov, vlastné spravodajské portály, internetové vysielanie či dokonca printové magazíny dostupné pri pokladniach kníhkupectiev. Žiadna z mimovládnych organizácií sa nemôže pochváliť toľkými kanálmi. Žiadna z nich nie je finančne schopná tvoriť rádio, magazíny, vlastné TV vysielanie, ako oni.

V prostredí sociálnych sietí majú najpočetnejšie online fóra a ich „diskusné úderky“ sa radi vypravujú aj do online priestoru mimovládnych organizácií. Faktom teda je, že sú to zrovna títo „umlčovaní rebeli“, ktorí v skutočnosti zahltia a doslova ovládnu všetky online debaty k témam menších, migrácie, integrácie, Európskej únie, geopolitiky apod, a ktorí majú úžasne veľkorysý priestor na šírenie svojich posolstiev.

V skutočnosti nie je ani agenda extrémnej pravice, ani rôznych online konšpiračných komunít, nejakým cenným artiklom, ktorý si treba podpultovo objednávať. Naopak, internet je nimi doslova zaplavený. Ak v ňom práveže niekto ťahá za kratší koniec, tak je to názorová opozícia. Kritická menšina už radšej nevstupuje do debát, ktoré sú do pár minút zahltené „revolučnou úderkou“ a jednotlivcami, ktorí potrebujú demonštrovať svoj odpor k utečencom, Rómom či gejom.

V skutočnosti to najhoršie, čo môže názorová opozícia urobiť, je resignovať. V súčasnosti nejestvuje žiadna univerzálna, zaručená stratégia či recept, ktorej uplatňovaním by sme docielili elimináciu daných fenoménov. Ponúka sa skôr spleť viacerých, parciálne cielených a čiastkovo úspešných nástrojov, ktorých synergiou však dosiahneme určite viac, než by sme dosiahli rezignáciou.

Prax mimovládnych organizácií a expertov pôsobiacich v danej oblasti v Európe či USA vygenerovala tri základné druhy nástrojov:

- Právne nástroje
- Mimoprávne nástroje
  - » tie, ktorými sa vyvažuje nenávistný či klamlivý obsah rôznymi formami naratívnych stratégií;
  - » tie, ktorými sa odstraňuje závadný obsah z internetu.

Právne nástroje

Právnym nástrojom je podanie trestného oznámenia. Je jedno, akým spôsobom sa urobí, nevyžaduje špeciálne náležitosti a formu. Ak aj doručíme polícii podnet, ktorému chýbajú podstatné náležitosti (napr. je podaný mailom bez vlastnoručného podpisu), polícia je aj tak povinná posúdiť obsah podania. Ak na základe dôkazov, ktoré sme predložili, vyhodnotí, že daný skutok je trestným činom, je povinná vo veci konať ex offio (čiže sama, automaticky a iniciatívne, aj bez súčinnosti s oznamovateľom).

Ich nevýhoda je v tom, že výsledný efekt je vždy závislý od toho, ako podnet vyhodnotí polícia, a najmä od toho, v akej krajine sídli server, na ktorom sa cyberhate nachádza (podľa toho sa totiž určuje, koho právnym poriadkom, akého štátu, sa vyhodnotí jeho protiprávnosť). Nevýhodou je tiež to, že pri tak masívnom výskyte nenávistných prejavov, akého sme svedkami posledné roky, už nie je technicky možné (a zrejme ani strategicky efektívne) všetkých stíhať.

Výhody a účinky

- » Na druhej strane má aj tento nástroj svoj zmysel.
- » Ak sa nepodávajú podnety polícii, polícia to vníma ako nejestvujúci problém a nikto na strane štátu tým pádom nie je „nútený“ zaoberať sa týmto fenoménom dôsledne.
- » Aj keď by sa ročne podarilo odstíhať iba pár prípadov, je to silný odkaz aj pre všetkých ostatných – momentálne totiž autori takýchto príspevkov vsádzajú na to, že sa im aj tak nič nestane, že im to štát toleruje, že všetci si aj tak myslia to isté, a že si môžu k Rómom (Židom, migrantom) dovoliť beztrestne čokoľvek.
- » V súvislosti s pocitom beztrestnosti je celkovo pre problematiku cyberhate špecifické, že začne prerastať do offline sveta, a to v podobe protestov proti menšinám, fyzických útokov na jednotlivcov či celé skupiny, k ničeniu ich majetku či miest, kde sa stretávajú apod.

Mimoprávne nástroje založené na hesle, hate speech – more speech“

Všetky mimoprávne nástroje sú v skutočnosti oveľa účinnejšie a efektívnejšie, než právne nástroje. Ich účinok síce nemusí byť okamžite viditeľný, no v dlhodobom horizonte ich používanie dokáže priniesť trvalejšie zmeny.

Vychádzajú z hesla „Hate speech – more speech“: čím viac nenávistného či konšpiračného obsahu sa šíri a zdieľa, tým viac by sa mala proti tomu ozývať kritická opozícia a prinášať korektné a vyvažujúce informácie.

Patrí k nim všetko to, s čím vstupujeme do online prostredia na podporu korektnej diskusie o menšinách či o témach, ktoré zneužíva extrémna pravica a konšpirátori. Napríklad:

- » Vstup do diskusií;
- » Blogovanie;
- » Výroba a zdieľanie infografík, koláží, mémov;
- » Výroba a zdieľanie videí;
- » Preklady existujúcich grafík či videí;
- » Výroba web stránok či fanúšikovských stránok.

Uplatňovanie tejto stratégie je v podstate najpocitivejším variantom občianskeho online aktivizmu. Práve preto by si mohol online aktivizmus ako spôsob reakcie na cyberhate klásť napríklad takéto ciele:

- Aktívne sprístupňovanie korektných informácií v online svete

Využitím viacerých nástrojov e-aktivizmu možno sprístupniť informácie, ktoré pomáhajú spoznať „ostrakizované skupiny“ nad rámec tradičného mediálneho či virtuálneho obrazu. Budujú sa tak predpoklady na to, aby sa diskusia stávala diskusiou, a nie homogénnym „hate speechom“. Tým, že dokážeme ponúknuť širší a hlbší pohľad na diskutované témy, tým menej sa stávajú internetové hoaxy a rôzne tendenčné a konšpiračné správy bernou mincou pri formovaní verejnej mienky.

- Narušenie homogenity online diskurzu

Účelom tejto stratégie, a celkovo online aktivizmu, nie je za každú cenu presvedčiť argumentačného oponenta. Účelom je narušiť homogenitu nenávistej debaty iným názorom. Hádať sa do krajnosti s každým oponentom v online debatách asi skutočne nemá zmysel. Nie je však dôležité presvedčiť oponenta, ale svojim postojom dať najavo, že na danú tému existujú aj iné oprávnené názory. Ak totiž nie sú vyslovené znamená to, že „väčšinový nenávisťný postoj“ je z titulu svojej početnosti nespochybniteľný, jediný oprávnený a správny.

- Budovanie online komunít

Online komunita je skupina užívateľov internetu, ktorí zdieľajú rovnaké alebo podobné hodnoty, postoje a chuť aktivizovať sa v online prostredí s cieľom presadiť určitú spoločenskú zmenu. Nemusí byť nevyhnutne tvorená iba užívateľmi, ktorí sa vnímajú ako aktivisti a ktorí sa rozhodli zapojiť do aktívneho boja proti cyberhate. V tomto smere je postačujúce, ak sú užívatelia ochotní svojim názorom podporiť napríklad LGBTI osoby a sú možnou cieľovou skupinou pre príležitostné mobilizačné aktivity. Na ich združovanie efektívne slúžia stránky a fanpages v sieti Facebook. Na udržanie životaschopnosti takejto skupiny sa vyžaduje kontinuálna, systematická a dlhodobá komunikácia, ktorá však nie je len jednosmerná, ale ponúka členom komunity možnosť zapojiť sa do aktivít.

Výhody a účinky

- » Využívanie tejto stratégie pomáha vnášať do online prostredia korektné informácie o menšinách či mýtizovaných témach. Tie pôsobia aj na tých užívateľov, ktorí síce nie sú zapojení do diskusie, no vnímajú ju, a aj na základe argumentov v nej podaných si formujú svoje postoje a mienku.
- » Prinášajú pozitívne príbehy a skúsenosti s menšinami, ktoré ani zďaleka nie sú tak často spomínané a zdieľané, ako tie negatívne. Tým pomáhajú vyvažovať diskusiu, ktorá inak pôsobí tak, že Rómovia, migranti či LGBTI sú jednoliata skupina, ktorá neprináša nič dobré.
- » V online prostredí sa nie vždy darí obsiahlym odborným argumentom, poukazovaním na štatistiky či výskumy, aby sme nimi odzbrojili hoaxy a pochybné články z „alternatívneho spravodajstva“. Niekedy sa radšej oplatí použiť trochu parodizácie a humoru. Tomu rozumejú aj tí, ktorí nemajú čas študovať obsiahle protiargumentácie k hoaxom a konšpiráciám.
- » Najväčšou výhodou mimoprávných nástrojov je to, že sú prístupné pre každého a, okrem ochoty a trochu času, nevyžadujú žiadne odborné predpoklady.

Mimoprávne nástroje odstraňujúce obsah

Po tomto type nástrojov siahame v prípade, ak je našim cieľom dosiahnuť zmazanie cyberhate – odstránenie konšpiračnej či extrémistickej web stránky zo servera, odstránenie nenávisťného komentára, zmazanie videa zo siete apod.

Pracuje sa pri nich najmä s tzv. Terms of use. Ide o podmienky užívania, ktoré má stanovené či už samotná web stránka, na ktorej sa cyberhate objavil, alebo server, na ktorom je web hosťovaný. Ich uplatnenie si teda vyžaduje prezrieť si dané podmienky a vyhodnotiť, či daný obsah spadá pod niektoré zakázané prejavy. Sociálne siete, ale aj samotné servery v zásade vždy zakazujú umiestňovanie takého obsahu, ktoré odporuje legislatíve (toho štátu, v ktorom sa server nachádza). Podmienky používania tiež častokrát zakazujú aj taký typ príspevkov, ktoré burcujú k nenávisti voči rasovým, národnostným, etnickým, náboženským skupinám či k nenávisti voči LGBTI osobám.

Práve v súčasnosti sa táto stratégia dostáva do popredia a otvára diskusiu o zodpovednosti providerov a majiteľov sociálnych sietí. Argumentuje sa pri tom tým, že tieto spoločnosti získavajú osobný finančný profit z prevádzky daných webov a teda nie je možné, aby sa zároveň nepodieľali na zodpovednosti za to, aké má ich platforma širšie spoločenské dopady.

Výhody a účinky

- » Oplatí sa ich používať v prípadoch, ak je prejav nenávisti a povolávanie k násiliu smerované voči konkrétnym osobám. Na to zvyknú byť citlivé aj americké servery, pretože aj keď je v USA oveľa širšia právna tolerancia na cyberhate, aj u nich platí, že nemožno povolávať k násiliu voči konkrétnym osobám.
- » Rovnako užitočné sú v prípadoch rôznych „watch dogových“ webov, ktoré vytvára extrémna pravica voči svojim ideologickým nepriateľom (aktivistom proti fašizmu, novinárom, ktorí investigatívne odhaľujú činnosť extrémnej pravice apod). Na týchto weboch a zoznamoch sa totiž objavujú aj osobné údaje a citlivé dáta osobnej povahy týkajúce sa daných osôb (fotky ich rodiny, telefónne čísla, adresy apod). Vtedy je určite najlepším riešením využiť tieto nástroje a docieľiť odstránenie takéhoto obsahu z internetu.

Záver

S rastom popularity sociálnych sietí sa presúva spoločenská diskusia z prostredia škôl, kín, klubov či dokonca zo štandardných médií do virtuálneho sveta. Práve tu sa v posledných rokoch vytvorilo dejisko výmeny a zdieľania názorov, ale aj priestor na formovanie online komúnít, ktoré si vytvárajú užívatelia s cieľom zdieľať spoločné postoje, šíriť ich smerom k ostatnej verejnosti, či ovplyvňovať nimi offline realitu.

Internet poskytol úžasnú možnosť vytvárať virtuálne platformy, komunity a miesta na zdieľanie informácií a názorov. Fakt, že tento priestor dokáže byť zneužitý na šírenie a podnecovanie rasovej, národnostnej, etnickej, náboženskej a sexuálnej nenávisti nemôže byť argumentom na spochybnenie jeho prínosu a výhod.

Je však o to viac potrebné, aby sme v tomto prostredí fenomén nenávisti vnímali citlivo a kriticky a nebagatelizovali riziko možnej gradácie verbálnej agresie k fyzickému násiliu. Tento fenomén je totiž testom našej občianskej zrelosti a lakmusovým papierikom nášho rešpektu k demokracii.

MIGRÁCIA – MÝTY A SKUTOČNOSŤ

ZUZANA VATRÁLOVÁ, autorka je vedúca úradu úrad Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) na Slovensku. Text zostavila z materiálov IOM www.iom.sk

Migrácia je jednou z najdiskutovanejších tém slovenskej spoločnosti napriek tomu, že krajina nebola nedávnymi migračnými vlnami vôbec zasiahnutá. Alebo práve preto?

Organizácie a zoskupenia, ktoré majú blízko k extrémizmu a radikalizmu, často označujú migrantov za hrozbu, proti ktorej treba bojovať a zastaviť ju. Drvivá väčšina obyvateľov Slovenska nemá osobnú skúsenosť s migráciou, nepozná žiadneho cudzinca, preto prirodzene podľahne obave z neznámeho.

Nedostatočné povedomie o skutočnom počte a skladbe migrantov vedie k vytváraniu a posilňovaniu predsudkov, ktoré sa časom stávajú súčasťou hodnôt spoločnosti. Zvyšuje sa tak riziko radikalizácie postojov verejnosti aj výskyt neznášateľných a xenofóbnych prejavov voči migrantom. Marginalizácia migrantov zvyšuje ich zraniteľnosť a bráni úspešnej integrácii, čo má za následok vytváranie izolovaných komunit, polarizáciu v spoločnosti a nárast prejavov násillia majority voči menšinám.

Vývoj ľudstva pritom od svojich počiatkov závisí od migrácie, ktorá umožňovala výmenu informácií, skúseností a časom technológií. Podľa vedcov už predchodca dnešného človeka pred vyše 150 tisíc rokmi opatrne osídľoval planétu, skúmal neznáme územia a hľadal nové možnosti obživy. Medzičasom vznikli národy, ohraničili svoje územie, stanovili pravidlá ich prekračovania a migrácia nadobudla nové formy.

Základné pojmy

Migrácia v globálnom kontexte znamená pohyb osoby alebo skupiny osôb cez medzinárodnú hranicu (medzinárodná migrácia) alebo v rámci krajiny (vnútorná migrácia) bez ohľadu na jeho dĺžku, charakter a príčiny.

Ľudia migrujú najčastejšie z vlastného rozhodnutia za lepšími životnými podmienkami (ekonomickými, sociálnymi, kultúrnymi...) Tzv. **“push” faktory** ovplyvňujú rozhodnutie migrovať najmä v krajine pôvodu, “tlačia” (z anglického push – tlačiť) človeka v dôsledku nedostatočných ekonomických, sociálnych či vzdelávacích možností alebo v dôsledku ozbrojeného konfliktu, spoločenskej nestability či environmentálnych zmien. Tzv. **“pull” faktory** “ťahajú” (z anglického pull – ťahať) človeka do novej krajiny. Ide spravidla o ekonomické, spoločenské či vzdelávacie možnosti, bezpečnosť, záchranu života...

Dôvody, ktoré vedú k migrácii, často určujú jej charakter. **Legálna/regulárna** migrácia znamená pohyb migrantov v súlade s platným právnym rámcom. Napr. ekonomická migrácia, pracovná migrácia, migrácia za účelom zlúčenia rodiny či štúdia. **Cirkulárna (okružná) migrácia** je v kontexte EÚ chápaná ako tok migrantov z tretích štátov do EÚ a z EÚ, ktorý má opakujúci sa charakter.

Nelegálna/neregulárna migrácia je pohyb migrantov do nového miesta pobytu alebo tranzitu mimo stanoveného právneho rámca vysielajúcej, tranzitnej alebo prijímajúcej krajiny. Migranti často volia tento spôsob migrácie v dôsledku nedostatku dostupných možností legálnej migrácie.

Nútená migrácia znamená pohyb vysídlených osôb, žiadateľov o azyl a/alebo utečencov, ktorý je vynútený v dôsledku prírodných alebo ľuďmi zapríčinených situácií. Patria medzi ne najmä prenasledovanie, konflikty, krízy, humanitárne, prírodné alebo environmentálne katastrofy. Jedným z prejavov nútenej migrácie je vysídlenie.

Napokon **zmiešané migračné toky** predstavujú pohyb osôb vrátane žiadateľov o azyl, utečencov, ekonomických migrantov a iných migrantov – napr. maloletých bez sprievodu, prevádzaných osôb, obetí obchodovania s ľuďmi, environmentálnych migrantov a uviaznutých migrantov. Najnovším príkladom zmiešaných migračných tokov bol prílev migrantov do Európy v roku 2015 a 2016. Európske štáty v krátkom časovom úseku čelili príchodu vysokého počtu rôznych typov migrantov, ktorí mali rôzne právne postavenie a vyžadovali si odlišný prístup.

Azyl – v kontexte SR ide o formu poskytnutia medzinárodnej ochrany cudzincom, ktorým v krajine pôvodu hrozí prenasledovanie alebo vážne bezprávie a nemôžu alebo nechcú sa vrátiť. Azyl sa poskytuje na dobu neurčitú spolu s trvalým pobytom. Môže byť tiež osobitne udelený blízkym rodinným príslušníkom osoby, ktorá už azyl na Slovensku získala. Azyl z **humanitných dôvodov** sa udeľuje, ak žiadateľovi nehrozí v krajine pôvodu vážne bezprávie, ale je vo veľmi zraniteľnej situácii, napríklad kvôli chorobe, starobe, prežitej traume a podobne. Na udelenie azylu z humanitných dôvodov nie je právny nárok. Formou medzinárodnej ochrany je aj **doplňková ochrana**, ktorá sa poskytuje na rok a ak trvajú dôvody jej udelenia, môže byť predĺžená.

Presídlenie – organizovaný vopred zmluvne dohodnutý transfer utečencov spravidla na základe žiadosti UNHCR v spolupráci s IOM do cieľovej krajiny, ktorá im udelí pobyt zaručujúci rovnaké práva a výhody ako status utečenca. Pri **relokácii** ide o transfer utečencov z členského štátu EÚ, v ktorom požiadali o medzinárodnú ochranu, do iného členského štátu, ktorý im udelí pobyt. Cieľová krajina každého utečenca, ktorého má byť presídlený (relokováný) vopred schvaľuje (väčšinou na základe osobných pohovorov a bezpečnostných previerok).

Prevádzadžstvo – napomáhanie pri neoprávnenom prekročení hraníc osobe, ktorá nemá povolenie na vstup na územie daného štátu (napr. víza, povolenie na pobyt), s úmyslom získať finančnú alebo inú materiálnu výhodu. Ide o trestný čin, pri ktorom je poškodená krajina, ktorej hranice sú nelegálne prekročené.

Obchodovanie s ľuďmi znamená zlákanie, prepravu, presun, ukryvanie alebo prevzatie osôb vrátane výmeny alebo odovzdania kontroly nad týmito osobami na

---

účely vykorisťovania, a to prostredníctvom hrozby zalebo použitia násilia alebo iných foriem donucovania, únosu, podvodu, klamstva, zneužitia moci alebo zraniteľného postavenia, odovzdávania či prijímania platieb alebo výhod na dosiahnutie súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou. Pri tomto trestnom čine nemusí dôjsť k prekročeniu hraníc. Obchodovanie s ľuďmi je hrubým porušením základných ľudských práv a slobôd obetí.

Regularizácia alebo legalizácia neoprávneného pobytu migrantov je oficiálna procedúra, prostredníctvom ktorej krajina umožní migrantom bez povolenia na pobyt získať na svojom území legálny status. Ide o veľmi ojedinelý proces, ku ktorému krajiny pristupujú zriedkavo a spravidla jednorazovo. Ak sa migrant ocitne v krajine bez povolenia na pobyt, vo väčšine prípadov nemá ako svoj pobyt legalizovať bez vycestovania do krajiny svojho pôvodu (výnimku tvoria zraniteľné skupiny migrantov, obeť obchodovania s ľuďmi, migrant, ktorí sa nemajú kam vrátiť a podobne).

Pobyt – forma povolenia na zdržiavanie sa na území štátu. O udelení povolenia na pobyt rozhoduje Úrad hraničnej a cudzineckej polície PPZ MV SR na základe zákonom stanovených kritérií. Najčastejšími typmi pobytu v SR je **trvalý a prechodný** pobyt za presne stanoveným účelom: podnikania, zamestnania, štúdia, osobitnej činnosti, výskumu a vývoja, zlúčenia rodiny, plnenia služobných povinností a podobne. Prechodný pobyt sa cudzincom udeľuje na rôzne dlhý čas v závislosti od jeho účelu, v prípade potreby možno požiadať o jeho obnovenie.

Integrácia je proces začleňovania migrantov do spoločnosti. Okolnosti príchodu migrantov do novej krajiny a pripravenosť obyvateľstva prijímať migrantov vo veľkej miere ovplyvňujú postavenie migrantov a možnosti ich postupnej integrácie. Ide o obojstranný proces, ktorý si vyžaduje prispôsobovanie zo strany migrantov na jednej strane a vytvorenie podmienok pre integráciu migrantov na strane druhej. Existuje niekoľko modelov integrácie, ktoré vychádzajú zo špecifických historických, politických, ekonomických či sociálnych daností každej krajiny. V praxi sa jednotlivé modely menia, prispôsobujú novým okolnostiam a výzvam a nezriedka sa navzájom aj prelínajú. Odborná literatúra spravidla uvádza štyri modely, ktoré sa čiastočne prekrývajú so stratégiami adaptácie: segregáčny, asimilačný, integračný (v užšom zmysle slova) a multikultúrny.

Odborná literatúra spravidla uvádza štyri modely, ktoré sa čiastočne prekrývajú so stratégiami adaptácie: segregáčny, asimilačný, integračný (v užšom zmysle slova) a multikultúrny.

Repatriácia znamená hromadný alebo jednotlivý návrat nútene vystáhaných osôb späť do vlasti.

Vyhostenie je v slovenskom kontexte jeden z trestov, ktorý môže podľa trestného zákona súd uložiť cudzincovi, ktorý spácha trestný čin. Trest vyhostenia nemôže súd uložiť občanovi členského štátu EÚ alebo zmluvného štátu Dohody o Európskom hospodárskom priestore (EHP), azylantovi ani osobe s poskytnutou doplnkovou ochranou. Trest vyhostenia môže súd uložiť na jeden až pätnásť rokov.

Administratívne vyhostenie je rozhodnutie policajného útvaru o tom, že cudzinec nemá oprávnenie zdržiavať sa na území SR a je povinný ho opustiť. Súčasťou administratívneho vyhostenia je spravidla lehota na jeho vycestovanie do krajiny pôvodu, tranzitu, inej krajiny, ktorá ho prijme, alebo na územie členského štátu, v ktorom má právo na pobyt alebo poskytnutú medzinárodnú ochranu. Ak migrant nedodrží stanovenú lehotu, môže byť vrátený nútene. Vyhostenie sa nevykoná, ak by sa vyhostený mal vrátiť do krajiny, kde by bol ohrozený jeho život, hrozilo by mu mučenie, kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie, alebo do krajiny, v ktorej mu bol uložený trest smrti alebo je predpoklad, že v prebiehajúcom trestnom konaní mu taký trest môže byť uložený.

Readmisia - recipročná dohoda štátov o odovzdávaní a prijímaní migrantov, ktorí predtým nelegálne vstúpili na územie krajiny alebo sa tam zdržiavali bez povolenia. Odovzdaniu predchádza rozhodnutie polície o administratívnom vyhostení.

Nútený návrat migranta do krajiny pôvodu, tranzitu alebo tretej krajiny (tzv. krajiny návratu) je organizovaný štátom na základe administratívneho alebo súdneho vyhostenia. **Dobrovoľný návrat** je asistovaný alebo samostatný návrat do krajiny pôvodu, tranzitu alebo tretej krajiny na základe slobodnej vôle migranta (tzv. navrátilca). Pri asistovanom dobrovoľnom návrate ide o poskytnutie logistickej, finančnej a/alebo inej materiálnej asistencie štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý je administratívne vyhostený z územia členského štátu EÚ.

Migrant je osoba, ktorá sa nachádza mimo územia štátu, ktorého je občanom a prebýva v inej krajine viac ako jeden rok bez ohľadu na dôvody (dobrovoľné alebo nedobrovoľné) a spôsob migrácie (regulárne alebo neregulárne) opustí jednu krajinu alebo región s cieľom usadiť sa v inej krajine alebo regióne (s výnimkou rekreácie, prázdnin, návštevy priateľov a príbuzných, obchodu, zdravotnej starostlivosti alebo náboženských pútí). Slovenský právny poriadok pojem migrant nedefinuje. Ďalšie delenie migrantov súvisí najmä s formami migrácie. Jednotlivé kategórie migrantov majú rôzne právne postavenie a nárok na ochranu, preto je dôležité správne rozlišovanie pojmov a ich korektné používanie. Zároveň platí, že jednej človek sa môže ocitnúť postupne alebo aj naraz vo viacerých kategóriách podľa toho, v akej krajine a v akom postavení sa aktuálne nachádza. Migrant je z pohľadu krajiny pôvodu **emigrantom** a zároveň v cieľovej krajine **imigrantom**. Rozdiel medzi počtom emigrantov a imigrantov predstavuje **migračné saldo krajiny**. Ak viac ľudí krajinu opustí – emigruje, než do nej príde – imigruje, migračné saldo je negatívne.

Cudzinec je v kontexte EÚ osoba, ktorá nie je občanom členského štátu EÚ. Podľa platnej slovenskej legislatívy cudzincom osoba, ktorá nie je občanom SR (t.j. občania EÚ/EHP, občania Švajčiarska a štátni príslušníci tretích krajín).

Utečenec je osoba, ktorá uteká z vlastnej krajiny, pretože je v nej prenasledovaná z dôvodov uvedených v Dohovore o právnom postavení utečencov z roku 1951 (Ženevský dohovor), alebo má oprávnené obavy, že bude prenasledovaná a vzhľadom na tieto obavy nemôže alebo sa nechce vrátiť do vlastnej krajiny. Slovenský právny poriadok pojem utečenec nepozná.

Žiadateľ o azyl / žiadateľ o medzinárodnú ochranu je podľa slovenského právneho poriadku cudzinec, ktorý požiada na príslušnom útvare Policajného zboru o udelenie azylu na území Slovenska. Štát je povinný postarať sa o všetkých žiadateľov o azyl na svojom území, poskytnúť im primerané ubytovanie, stravu, zdravotnú starostlivosť a právnu pomoc.

Azylant je cudzinec, ktorému bola poskytnutá medzinárodná ochrana vo forme azylu, pretože má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných či náboženských dôvodov,

z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine. Azylantovi je zároveň udelený trvalý pobyt, v rámci ktorého má práva a povinnosti blízke občanom SR.

Vnútorne vysídlená osoba - osoba alebo skupina osôb pod ochranou medzinárodného práva, ktoré boli nútené opustiť svoj domov alebo miesto svojho obvyklého pobytu najmä v dôsledku ozbrojených konfliktov, všeobecného násillia, porušovania ľudských práv alebo prírodných či ľuďmi zapríčinených katastrof, a ktoré neprekročili medzinárodne uznávané štátne hranice.

Environmentálny migrant - osoba vystavená nútenej migrácii ako dôsledku náhlych alebo drastických environmentálnych zmien. Často sa nesprávne označuje ako environmentálny alebo klimatický utečenec.

Maloletý bez sprievodu je v slovenskom kontexte nedospelý cudzinec, ktorý sa nachádza na území SR bez sprievodu rodiča alebo inej plnoletej fyzickej osoby, ktorej by mohlo byť dieťa zverené do osobnej starostlivosti. Štát má povinnosť postarať sa o maloletých cudzincov bez sprievodu na svojom území, zabezpečiť im bývanie, stravu, oblečenie, zdravotnú starostlivosť a vzdelávanie. Každému maloletému bez sprievodu je súdne pridelený opatrovník, ktorý zastupuje dieťa pri hľadaní jeho situácie (napr. zlúčenie s rodinou v inej krajine, návrat do krajiny pôvodu, udelenie medzinárodnej ochrany a pod.), pričom je povinný konať v najlepšom záujme dieťaťa.

Pracovný / ekonomický migrant je osoba, ktorá bude, je alebo bola zapojená do zárobkovej činnosti v štáte, ktorého nie je štátnym príslušníkom. Medzinárodné dohovory poznajú iba pojem pracovný migrant. Pojem ekonomický migrant medzinárodné právo nedefinuje.

Neregulárny / nelegálny migrant - cudzinec, ktorý sa v krajine zdržiava neoprávnene v dôsledku neoprávneného vstupu, porušenia podmienok vstupu alebo v dôsledku vypršania platnosti oprávnenia na vstup alebo pobyt (tzv. over-stayer). Slovenská legislatíva pracuje s pojmom nelegálny migrant, ktorý ale nedefinuje. Neregulárnosť pobytu nie je trestným činom, považuje sa za administratívny priestupok.

Medzinárodné humanitárne organizácie odmietajú termín nelegálny migrant, pretože človek nemôže byť “nelegálny” a preferujú použitie opisného termínu “osoba bez povolenia na pobyt”.

Migračné mýty

Jedným z najčastejších mýtov o migrácii je, že “**migrantov je priveľa**”.

Počet medzinárodných migrantov na svete sa odhaduje na 258 miliónov. Keby všetci vytvorili jeden štát, bol by 5. najľudnatejšou krajinou (po Číne, Indii, USA a Indonézii). Medzinárodní migranti tvoria dlhodobu približne 3% svetovej populácie. V absolútnom vyjadrení je ich však oveľa viac, ako kedykoľvek v histórii (152 miliónov v roku 1990, 173 miliónov v roku 2000), pretože počet obyvateľov planéty sa za uplynulých 100 rokov zoštvornásobil.

Viac ako polovica medzinárodných migrantov žije v 10 krajinách sveta (USA, Saudská Arábia, Nemecko, Ruská federácia, Veľká Británia, Spojené arabské emiráty, Francúzsko a Kanada, Austrália a Španielsko). V krajinách EÚ žije takmer 40 miliónov medzinárodných migrantov, z toho približne polovica z členských krajín únie.

Medzinárodní migranti migrujú najčastejšie z ekonomických dôvodov s využitím legálnych spôsobov. Vyše 51% z nich sú muži. Priemerný vek medzinárodného migranta v roku 2017 bol 39,2 rokov (priemerný obyvateľ Zeme má 29,6 rokov). Odhaduje sa, že títo migranti v roku 2017 poslali domov 613 miliárd dolárov (najviac do Indie, Číny a na Filipíny). Skutočný objem remitencií vrátane nezdokumentovaných formálnych a neformálnych remitenčných tokov je pravdepodobne výrazne vyšší.

Zďaleka nie všetci však migrujú z vlastnej vôle. Počet vnútorne vysídlených osôb, ktoré boli nútené opustiť svoje domovy pred ozbrojeným konfliktom, prenasledovaním alebo násilím a presunuli sa v rámci hraníc svojej vlastnej krajiny, vzrástol z 21 miliónov v roku 2000 na 40 miliónov na konci roka 2017. V roku 2017 bolo novo vysídlených 30,6 milióna osôb – čo znamená, že každú sekundu bola

nútená utiecť jedna osoba. Takmer polovica týchto novo vysídlených pochádza len z piatich krajín: z Číny, Filipín, Sýrie, Konžskej demokratickej republiky a Kuby.

Počet utečencov vo svete sa odhaduje na vyše 25 miliónov. Viac ako dve tretiny z nich pochádzajú len z piatich krajín: zo Sýrie (6,3 milióna), Afganistanu (2,6 mil.), Južného Sudánu (2,4 mil.), Mjanmarska (1,2 mil.) a Somálska (0,98 mil.). Najviac utečencov už niekoľko rokov po sebe prijalo Turecko (3,5 milióna, z toho 3 424 200 utečencov zo Sýrie), Pakistan (1,4 mil.), Uganda (1,4 mil.), Libanon (0,99 mil.), Irán (0,98 mil.), Nemecko (0,97 mil.), Bangladéš (0,93 mil.) a Sudán (0,9 mil.). 85 % (16,9 mil.) utečencov tak prijali rozvojové krajiny. Najväčší počet utečencov v pomere k domácomu obyvateľstvu je v Libanone – jeden zo šiestich. V štátoch Európskej únie požiadalo v roku 2017 o azyl 650 tisíc ľudí.

Aj na Slovensku má mnoho obyvateľov pocit, že tu žije oveľa viac migrantov, než je skutočnosť. Podľa Eurobarometra z roku 2017 len 15% opýtaných poznalo správnu odpoveď na otázku, aký je podiel cudzincov z krajín mimo EÚ na celkovom počte obyvateľov Slovenska. 79% zároveň odpovedalo, že cudzincov nemá medzi priateľmi. Priemerný odhad počtu cudzincov z krajín mimo EÚ žijúcich v SR bol oproti skutočnosti 14 násobný!

V skutočnosti žilo na konci roka 2017 na Slovensku 104 451 migrantov (z pohľadu slovenskej legislatívy cudzincov) s povolením na pobyt, čo predstavuje 1,92% celkovej populácie. Pre porovnanie v susednom Česku žije 4,51% migrantov, v Rakúsku 14,38%, v Poľsku 0,39%. V rámci EÚ má Slovensko 6. najnižší podiel migrantov na svojej populácii (menej má len Bulharsko, Chorvátsko, Litva, Rumunsko a Poľsko). Najpočetnejšiu skupinu migrantov (15,4% z celkového počtu) tvoria občania Ukrajiny. Celkovo však občania krajín mimo EÚ predstavujú necelú polovicu celkového počtu. Migranti prichádzajú na Slovensko najmä za účelom práce alebo podnikania, štúdia alebo z rodinných dôvodov. Ide o ekonomických migrantov, ktorí sú najžiadanejšou skupinou migrantov, pretože v krajine pôsobia legálne, sú ekonomicky aktívni a prispievajú do rozpočtu svojimi daňami a odvodmi.

Počet žiadateľov o azyl v SR z roka na rok kontinuálne klesá. V roku 2017 to bolo 166 žiadostí najmä občanov Afganistanu, Vietnamu, Iraku, Sýrie a Pakistanu. SR vydala v roku 2017 29 azylov.

Počet cudzincov, ktorí v roku 2017 nelegálne prekročili hranice alebo sa neoprávnene zdržiavali na území SR bol 2 706.

Názor “migrantov je priveľa” je mýtus preto, že aj keď ich počet celosvetovo v absolútnom meradle narastá, pomer na celkovom počte obyvateľov planéty zostáva približne rovnaký. Žiaľ, je naozaj priveľa nútených migrantov, pričom len časť z nich je chránená Ženevským dohovorom o právnom postavení utečencov, ktorý zaväzuje štáty posúdiť každú individuálnu žiadosť o ochranu (azyľ) a oprávneným žiadateľom vyhovieť.

Ďalším častým mýtom je, že **“migranti berú domácim prácu”**. Ako vyplýva z vyššie uvedených dát, drvivú väčšinu migrantov tvoria ekonomickí migranti, ktorí sú prínosom pre krajinu, ktorá ich prijme i pre krajinu svojho pôvodu.

Aj na Slovensku tvoria migranti bez povolenia na pobyt len približne 2% celkového počtu cudzincov. Všetci migranti pochádzajúci z krajín mimo EÚ potrebujú na Slovensku povolenie na prácu. Ide o administratívne náročný a zdĺhavý proces (spravidla 6 mesiacov), ktorý zamestnávateľia podstupujú len v prípade, že nenájdu vhodného pracovníka na Slovensku alebo v krajinách EÚ. Slovensko má tiež zákonom stanovenú minimálnu mzdu, ktorá platí pre všetkých zamestnancov vrátane cudzincov. V skutočnosti podnikajúci migrant často vytvárajú nové pracovné miesta, ktoré obsadzujú Slovámi, takže prácu domácim neberú, ale naopak dávajú.

Cudzinci sú ekonomickou záťažou pre štátny rozpočet je veľmi rozšírený mýtus najmä medzi niektorými politikmi. Podľa štatistických údajov typický migrant na Slovensku muž v produktívnom veku pochádzajúci z členskej krajiny EÚ, ktorý prišiel na Slovensko pracovať alebo podnikáť. Je preto povinný odvádzať všetky dane a odvody vyplývajúce zo zmluvy alebo z podnikateľskej činnosti. Migrant

z krajiny mimo EÚ musí spolu so žiadosťou o udelenie povolenia na pobyt alebo predĺženie pobytu predložiť dokumentáciu o finančných prostriedkoch na pokrytie svojho pobytu na Slovensku v presne stanovenej výške (násobky životného minima podľa účelu pobytu). Pri obnovení pobytu na účely podnikania je povinný predložiť potvrdenie o tom, že uhradil všetky daňové a colné záväzky, poisťné na zdravotné a sociálne poisťenie. V prípade, že účel prechodného pobytu pominie migrantovi pred skončením platnosti pobytu (napr. predčasné ukončenie štúdia, ukončenie alebo pozastavenie živnosti) a ak migrant nepožiada o jeho obnovenie, zmenu účelu alebo iný typ pobytu, pobyt sa zruší a migrant musí opustiť Slovensko a schengenský priestor (s výnimkou špecifických prípadov, napr. náhla výpoveď zo zamestnania, riadne skončenia štúdia na vysokej škole, úspešné vykonanie maturitnej skúšky). Len držiteľ trvalého pobytu má nárok na vyplácanie dávok podpory v nezamestnanosti a úhrady poisťného zdravotného poisťenia zo v prípade nezamestnanosti. Nemôžu však požiadať o pomoc v hmotnej núdzi, pretože by došlo k zrušeniu ich trvalého pobytu.

Rozšírený je aj názor, že **“migranti šíria prenosné choroby”**. Vo väčšine prípadov musí migrant do 30 dní od prevzatia dokladu o pobyte na Slovensku predložiť policajnému oddeleniu potvrdenie o uzavretom zdravotnom poisťení na Slovensku a lekársky posudok, že netrpí chorobou ohrozujúcou verejné zdravie. Ak lekársky posudok nepredloží včas, udelený pobyt sa môže zrušiť. Z vyššie uvedených počtov cudzincov zachytených bez povolenia na pobyt vyplýva, že riziko šírenia prenosných chorôb migrantmi na Slovensku je zanedbateľné. V doterajšej histórii krajiny sa nestalo, že by migranti spôsobili rozšírenie nejakej choroby.

Podobne je to so **“zvyšovaním kriminality migrantmi”**. V roku 2017 bolo na Slovensku trestne stíhaných 1308 cudzincov, odsúdených 837. Najviac bolo občanov Česka 309 a Ukrajiny 199. Celkový počet stíhaní je len o pár desiatok vyšší ako v roku 2016, pričom počet cudzincov s povolením na pobyt v SR sa medziročne zvýšil o 11 204. Kriminalita migrantov v SR sa tak medziročne znížila. Naopak nárastol počet migrantov, ktorí sa stali obeť trestného činu (skúsenosť z praxe, oficiálne štatistiky totiž uvádzajú krajinu pôvodu len u páchatelov, nie poškodených/obetí trestných činov).

Zopár faktov na záver

Demografické prognózy predpokladajú, že o 30 rokov bude na planéte žiť 9 miliárd ľudí. Počet obyvateľov ekonomicky najvyspelejších častí zemegule však klesá, takže nárast počtu obyvateľov v ekonomicky menej rozvinutých krajinách je ešte výraznejší.

Klimatické zmeny spôsobujú, že sa čoraz väčšia časť planéty stáva neobývateľnou, poľnohospodársky nevyužiteľnou, pod stúpajúcou hladinou mora miznú celé ostrovy (napríklad Kiribati v Tichom oceáne). O čoraz menej zdrojov sa tak musí deliť čoraz viac ľudí.

Počet konfliktov narastá - etnická občianska vojna v Južnom Sudáne, 40-ročný konflikt v Somálsku, ozbrojený konflikt v Sýrii, nestabilná situácia v Lýbii, Jemene, Iraku a Afganistane a zoznam by mohol pokračovať ďalej - pričom ani v jednom z uvedených príkladov neexistuje v súčasnosti reálna nádej na jeho vyriešenie.

Spoločensko-ekonomické rozdiely medzi rozvinutým „severom“ a rozvojovým „juhom“ sa zväčšujú. Čoraz viac svetového majetku sa koncentruje v rukách čoraz menšieho počtu ľudí. Starnúci priemyselne vyspelý svet potrebuje pre svoj ďalší rozvoj mladú, aktívnu a dynamickú pracovnú silu, ktorá potrebuje uplatnenie. Odhaduje sa, že len Európa bude v priebehu 30 rokov potrebovať 40 miliónov pracovníkov, aby si udržala ekonomický rast.

Vďaka technológiám sa svet „zmenšuje“. Pred 20 rokmi malo prístup na internet 300 miliónov ľudí, dnes sú to takmer 4 miliardy. Ľudia hľadajúci uplatnenie a nové možnosti v zahraničí sa ľahko dostanú k potrebným informáciám.

Migrácia bola vždy jednou zo základných životných stratégií človeka, ktorá mu umožňuje prežiť a rozvíjať sa. Nie je problém, ktorý treba „riešiť“, „potlačiť“, „zastaviť“. Migrácia je realita, s ktorou sa treba vysporiadať. Je neodvratná, nevyhnutná a dokonca žiaduca. Správne pochopenie kontextu, faktov a migračných pojmov posunie verejnú debatu v tejto téme od identity k hodnotám a umožní vnímať migráciu ako príležitosť.

ĽAVICOVÝ EXTRÉMIZMUS

DANIEL ŠMIHULA, autor pôsobí ako vysokoškolský pedagóg na Stredoeurópskej škole v Skalici.

Ľavicový extrémizmus je **zdanlivo menej nebezpečný** než pravcový. Dokonca mnohí môžu tvrdiť, že vlastne žiadnu skutočnú hrozbu nepredstavuje, pretože na rozdiel od pravcového extrémizmu, ktorý obyčajne priamo definuje niektoré skupiny ako nepriateľov a útočí na nich, ľavicové radikálne hnutia sa usilujú o ochranu slabých a utláčaných a ide im o vybudovanie lepšej a spravodlivejšej spoločnosti.

To je na jednej strane pravda, no na druhej treba jasne povedať, že na ceste k takémuto ideálu, ľavicové hnutie, vedené aj najušľachtilejšími zámermi, **môže byť príčinou najstrašnejších masových utrpení**. A to predovšetkým z nasledovných dôvodov:

Predovšetkým samotný **sociálny ideál**, o ktorý sa ľavicoví reformátori usilujú, sa v praxi môže ukázať byť veľmi problematický a spôsobovať diskomfort a utrpenie. Dôsledné trvanie na rovnosti vyžaduje existenciu politickej organizácie, ktorá túto rovnosť vynucuje a kontroluje - a súčasne samotnou svojou existenciou ako nadriadenej inštitúcie ju popiera. (Stranícky funkcionár alebo agent tajnej polície sú vždy v konečnom dôsledku nadriadení ostatným občanom.) Výsledkom je len sociálne inžinierstvo, manipulácia s jednotlivcami, snahy meniť ľudskú prirodzenosť príkazmi zhora, potláčanie slobody a vlastnej iniciatívy. Radikálne ľavicové experimenty obyčajne zlyhali práve na tom, že nakoniec v mene oslobodenia nastolili násilnícku diktatúru a nedokázali zabezpečiť dostatočne efektívny model fungovania ekonomiky (socialistické obdobie v Česko-Slovensku 1948-89, súčasný pokus o ľavicový experiment vo Venezuele a pod.).

Radikálne ľavicové skupiny často dospievajú k presvedčeniu, že ich ideál lepšej, spravodlivej spoločnosti legitimizuje aj **používanie násilia** na jej dosiahnutie a udržanie. Dobrým príkladom je bolševická hrôzovláda v Rusku a represívne režimy vo všetkých socialistických krajinách, ľavicové teroristické skupiny v sedemdesiatych

rokoch ako boli napr. nemecká Rote Armee Fraktion a pod. Dokonca aj z ochrancov zvierat a životného prostredia môžu vyrásť ekoteroristi (Animal Liberation Front). Komunistické hnutie vo svojich počiatkoch v rokoch 1917 – 1922 sa priamo v tzv. 21 podmienkach III. internacionály orientovalo na násilné prevzatie moci revolučnou cestou v občianskej vojne a následné nastolenie represívnej „diktatúry proletariátu“ (vedenia komunistickej strany). Paradoxne, napriek tomu, sú komunistické strany aj dnes v demokratických štátoch tolerované a zúčastňujú sa politického života.

To isté zdôvodnenie vedie k predstave, že v mene vyššieho ideálu možno odstraňovať a **likvidovať celé rozsiahle spoločenské skupiny**. Teda ľudí, ktorí sú prezentovaní ako kolektívni utláčatelia. Nazývaní môžu byť rôzne, no väčšinou ide o podnikateľov a všeobecne bohatších ľudí, no často aj ľudí čisto len vzdelaných alebo reprezentujúcich tzv. utláčateľský režim (úradníci, kňazi, policajti, dôstojníci).

Ľavičiari, často v mene oslobodenia niektorých skupín alebo ochrany ich práv, zatvárajú oči pred tým, ako ľahko sa takéto skupiny **stávajú novými utláčateľmi** alebo sami reprezentujú nejakú ideológiu s nepriateľským postojom k ľudským právam. (Európskej liberálnej ľavici dlho trvalo, kým pochopila, že aj bieli farmári v Zimbabwe môžu byť obeťou a ospravedlňovať ich vraždy útlakom spred desaťročí nie je adekvátne. Alebo že napr. islam ako náboženstvo utláčaných koloniálnych mäs v sebe taktiež obsahuje utláčateľské prvky (voči ženám, nemoslimom a pod.)).

Vidíme, že nebezpečenstvo pre demokraciu, slobodu, právny štát, ľudské práva a sociálno-trhovú ekonomiku, teda hodnoty, ktoré zabezpečujú rozvoj aj individuálne ľudské šťastie, existuje aj zľava a môže byť maskované rôznymi vznešenými cieľmi.

Sociálno-demokratická ľavica v spojení s ochrancami ľudských práv, ekologickými aktivistami, odborármi prispela v 19. – 20. storočí k **výraznej humanizácii a demokratizácii** kapitalizmu aj moderných spoločností ako takých. Existujú však ľavicové hnutia, ktoré, obrazne povedané, prinášajú tyranu, smrť a ekonomický rozvrat a treba sa mať pred nimi na pozore. Napriek tomu, že môžu pôsobiť atraktívne svojou víziou lepšej spoločnosti a na prvý pohľad sympatickým rozhorčením nad nespravodlivosťami súčasného sveta. Veľmi zjednodušene možno spoločensky nebezpečné ľavicové extrémistické hnutia rozdeliť do niekoľkých skupín:

Komunisti

Komunistické hnutie vzniklo pôvodne ako odnož sociálnej demokracie v Rusku na začiatku 20. storočia pod priamym vedením ruského marxistu a právnika Vladimíra Iljiča Uljanova (1870-1924), ktorý neskôr prijal meno Lenin. Špecifickým znakom je organizácia do centralizovaných veľkých politických strán, ktoré používajú komplexnú politickú a sociálnu ideológiu (marxizmus-leninizmus) s ambíciou o úplné vysvetlenie spoločnosti a sveta. Cieľom je uchopenie moci násilnou revolučnou cestou, nastolenie „diktatúry proletariátu“, zrušenie demokracie a zásadná reštrukturalizácia spoločnosti (zrušenie demokracie, vyvlastnenie výrobných prostriedkov, prerozdelenie veľkej časti majetku a pod.). Výsledkom by mala byť zásadná zmena vzťahov v spoločnosti oslobodenie človeka od vykorisťovateľských výrobných vzťahov a nakoniec vybudovanie beztriednej komunistickej spoločnosti.

Komunistické strany riadené z Moskvy (v Rusku, ako v prvej krajine, sa komunisti chopili moci už v roku 1917) v období 1920-1960 predstavovali aj vo vyspelých demokraciách významnú politickú silu. Niekde dokonca dokázali nastoliť svoju vládu (v Česko-Slovensku v období 1948-89). Avšak práve neúspech ich socialistického experimentu výrazne redukoval podporu tomuto hnutiu, ktoré sa stalo okrajovým. Komunistické strany väčšinou opustili násilné metódy politického boja. V niektorých krajinách sa však komunistické strany transformovali do politických zoskupení obhajujúcich nové politické a ekonomické záujmy bývalých komunistických straníckych bossov, so značným dešpektom voči demokratickým hodnotám a s víziou úzkej spolupráce s Ruskom.

Trockisti

V zásade ide o odnož komunistov. Toto hnutie vzniklo v dôsledku rozkolu v komunistickej strane v Sovietskom zväze v dvadsiatych rokoch, keď menšina komunistov podporovala v opozícii voči Stalinovi Leva Davidoviča Trockého (1879-1940). Trockisti vychádzajú z predstavy permanentnej revolúcie v celosvetovom meradle a z potreby násilného

zvrhnutia kapitalistického a demokratickeho poriadku a rychleho prechodu po fáze diktatúry k beztriednej a zrejme aj bezštátnej spoločnosti. Dnes je trockizmus minoritné ľavicové hnutie, hoci niektoré jeho myšlienky sú naďalej populárne v prostredí ľavicových intelektuálov.

Maoisti

Taktiež istá podskupina komunistov. Vychádza z osobitnej verzie komunistickej ideológie čínskeho revolucionára a politického vodcu Mao Ce-tunga (1893-1976) upravenej na podmienky agrárnych rozvojových krajín. Presadzoval koncepciu dlhodobej partizánskej vojny, ktorá má rozvrátiť štát a jeho inštitúcie a tak vytvoriť revolučnú situáciu vhodnú na prevzatie moci. V podmienkach západných spoločností je skutočný zmysel prihlásenia sa k Maovým ideám dosť otázný – možno v ňom vidieť aj prejav istého snobizmu ľavicových študentov a intelektuálov.

Islamskí socialisti

Islamský socializmus je kombináciou marxistického a komunistického učenia s islamskou kultúrnou a náboženskou tradíciou (predovšetkým s myšlienkami sociálnej solidarity a pomoci). Silne v ňom akcentuje antikolonializmus a celkovo aj odpor voči Západu. Islamský socializmus by sme mohli donedávna vnímať v našich podmienkach ako exotiku, avšak rastom počtu moslimov v Európe môže získať isté zázemie.

Islamskí socialisti môžu predstavovať extrémne nebezpečné hnutie, pretože inšpiráciu k revolučnému násiliu i terorizmu môžu čerpať súčasne z marxizmu-leninizmu i z islamského učenia. K moderným islamským socialistom patrila napr. aj Muammar al-Kaddáfí (1942-2011). Podobný tzv. arabský socializmus je kombináciou komunizmu a arabského nacionalizmu. Je však sekulárny.

Anarchisti

Anarchizmus je učenie presadzujúce oslobodenie jednotlivca a spoločnosti od nátlaku rôznych spoločenských inštitúcií či ideológií. Cieľom tohto smeru je vytvoriť slobodnú anarchistickú spoločnosť bez štátu, hraníc a sociálnych rozdielov, ktorá bude riadená pomocou priamej demokracie. Ocom moderného anarchizmu bol Michail Alexandrovič Bakunin (1814-1876). V súčasnosti sa prelína aj s feminizmom, radikálnym odborovým a družstevným hnutím, komunizmom, ekologizmom, antiglobalizmom a pod. Istá časť anarchistov považuje použitie násilia na dosahovanie svojich cieľov za prípustné. Anarchistické skupiny majú tendenciu k bojovej aktivite aj v podmienkach nie veľmi priaznivých pre revolúciu (teda hocikedy). Jjedným z prostriedkov takejto činnosti môže byť aj tzv. individuálny teror (atentáty a pod.). Dnes sú hlavné strediská anarchistickej ideológie v Latinskej Amerike.

Militantní antifašisti

Radikálne antifašistické hnutia v slobodných demokraciách bojom proti fašizmu v zásade bojujú za demokratický poriadok. Problémom však môže byť to, že ich definícia fašizmu môže byť veľmi široká a môžu do nej zahŕňať všetky konzervatívne názorové a politické prúdy vrátane napr. tradicionalistov, kresťanských demokratov, nacionalistov a pod., ktorí nepredstavujú pre demokraciu nebezpečenstvo. Súčasne niektoré metódy militantných antifašistov môžu porušovať zákon a predstavovať pokus o nahrádzanie štátnej autority a verejné ohrozenie (rôzne priame násilné akcie, vyvolávanie pouličných stretov so svojimi odporcami, útoky na predstaviteľov fašistických a konzervatívnych názorov a pod.). K militantnému antifašizmu dnes môžeme priradiť hnutie Antifa, britskú Antifašistickú akciu (AFA) a pod.

Ekoteroristi

Moderné hnutie, ktoré vyrástlo z frustrácie ochrancov prírody nad pomalým tempom presadzovania sa ich myšlienok. Jeho nástrojmi sú násilné teroristické alebo záškodnícke útoky na osoby, technické zariadenia (továrne, ropovody, priehrady, elektrické rozvodne) drevorubačské spoločnosti, predajcov geneticky modifikovaných potravín a pod. v mene ochrany prírody.

Ekoteroristické skupiny sú v súčasnosti stále malé a rozptýlené. Najznámejšou je azda Front na oslobodenie Zeme (Earth Liberation Front -ELF)

Extrémistickí ochrancovia práv zvierat

Radikálni ochrancovia zvierat, ktorí samých seba prirovnávajú k niekdajším bojovníkom proti otroctvu. Medzi ich aktivity, okrem zriaďovania útulkov pre zvieratá, môžu patriť aj násilné a protizákonné činy – útoky na laboratóriá a oslobodzovanie laboratórnych zvierat (napr. aj infikovaných), poškodzovanie fariem, bránenie transportu zvierat a pod. Najznámejšou organizáciou je Front na oslobodenie zvierat (Animal Liberation Front, ALF).

Extrémistickí antiglobalisti

Radikálni antigloblaisti sú zameraní proti ekonomickej globalizácii, ktorú chápu ako produkt neoliberalizmu, výhodný predovšetkým pre svetovú elitu a poškodzujúci pracujúcich. Žiadajú demokratickú politickú kontrolu nad celým procesom globalizácie, spravodlivejšie rozdelenie jej benefitov a garanciu trvalo udržateľného rozvoja.

Sú mediálne známi predovšetkým organizovaním rozsiahlych a často násilných pouličných protestov v miestach konania samitov veľkých medzinárodných organizácií, medzinárodných stretnutí a pod. Nedá sa hovoriť o nejakom jednotnom hnutí, antiglobalistické myšlienky presadzujú aj programy pravicových a nacionalistických strán.

Extrémni stúpenci tzv. novej ľavice

Nová ľavica (označovaná aj ako moderná liberálna ľavica) sa sformovala v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch v prostredí ľavicových intelektuálov západnej Európy, Severnej Ameriky, Japonska i Latinskej Ameriky.

Okrem tradičných sociálnych a politických požiadaviek ľavicového sociálno-demokratického hnutia začala zápasiť za ľudské práva, ekologické otázky, práva žien, homosexuálov a sexuálnych menšín, telesne a mentálne postihnutých osôb, rasových a nezápadných kultúrnych a etnických menšín, právo na potrat, zmenu politiky v drogovej oblasti a pod. Tieto myšlienky poslednú generáciu spoluformovali európsku a americkú politickú diskusiu. Pri dôslednom pokuse o ich aplikáciu môžu viesť k zásadnej deštrukcii spoločenského poriadku a taktiež slúžiť ako ideová základňa akcií násilného masového protestu, bojkotu, okupačných štrajkov alebo dokonca aj teroristických aktivít.

Ľavicoví teroristi sedemdesiatych a osemdesiatych rokov

Ľavicový terorizmus sedemdesiatych rokov vychádzal z ideológie tzv. novej ľavice, maoizmu a komunistického hnutia. Existujú vážne podozrenia na ich priamu podporu zo strany ZSSR. Mal podobu malých teroristických skupín, ktoré sa rozhodli zahájiť antikapitalistickú násilnú revolúciu prostredníctvom teroristických útokov. Medzi ne môžeme zaradiť japonskú červenú armádu, nemeckú Rote Armee Fraction (RAF), talianske Červené brigády a pod. Okrem teroristických útokov, únosov a vražd predstaviteľov štátu a podnikateľských kruhov sa nezriedka orientovali aj na bankové lúpeže a pašovanie narkotík. V Latinskej Amerike im ideovo príbuzné hnutia dokázali v Kolumbii, Peru a pod. vytvoriť početné guerillové armády a ovládnuť aj rozsiahle územia v izolovaných vidieckych oblastiach (napr. Revolučné ozbrojené sily Kolumbie – FARC).

Ostatné súčasné radikálne ľavicové hnutia

Predstavujú heterogénnu skupinu aktivistov vystupujúcich proti EÚ a NATO, antiamerikanistov, radikálnych ochrancov ľudských práv a pod., pokiaľ vo svojej politickej činnosti uplatňujú taktiku masových protestov, vyvolávania zrážok s políciou, resp. demonštratívnych i skutočných teroristických útokov.

KRITICKÉ MYSLENIE V DOBE SMARTFÓNŮV

ONDREJ GAŽOVIČ, autor pôsobí ako lektor kritického myslenia. V minulosti pracoval na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Ten obraz sa opakuje neustále. Vojdem do školy, kde mám diskutovať so študentmi o kritickom myslení, a nájdem ich v hlúčkoch sedieť či postávať na chodbách. Nedebatujú však spolu. Väčšina z nich je ponorená vo svojom mobile, mnohí majú pre istotu v ušiach aj slúchadlá. Môžeme si len predstavovať, čo robia – pozerajú videá, surfujú, zdieľajú, lajkujú?

Keď sa po seminároch rozprávam s pedagógmi, téma smartfónov opäť často vypláva na povrch. Sťažujú sa na zhoršenú schopnosť žiakov sústrediť sa, na ich priam obsedantnú potrebu každú chvíľu kontrolovať, čo sa odohráva vo virtuálnom svete. Tvrdia, že je to každým rokom horšie. Pýtajú sa: „Ako máme v tomto prostredí učiť?“ Niekedy zaznie aj osudová otázka: „Čo z tých detí vyrastie?“

Nechcem jav „smartfónovej závislosti“ zľahčovať, viacerým jeho negatívnym dopadom sa venujem v nasledovnom príspevku. Pri diskusiách s tínedžermi sa mi však predsa osvedčil zmierlivý, akceptujúci prístup k ich návykom. Technologický vývoj nezvrátime. Je lepšie študentov vypočuť a empaticky s nimi diskutovať o kladoch aj záporoch stáleho pripojenia na internet, než stratiť ich pozornosť a dôveru tým, že en bloc odmietneme niečo, čo tvorí prirodzenú súčasť ich dospievania a identity.

Najprv dobré správy

Kým väčšina z nás, pedagógov, si ešte pamätá podobu sveta pred masovým rozšírením internetu (90. roky 20. storočia), prakticky všetci naši študenti sa už narodili do sveta, v ktorom je samozrejmosťou nielen samotná existencia internetu, ale aj jeho okamžitá dostupnosť prakticky v ktoromkoľvek okamihu.²

Nostalgické rozprávanie o pokojnom svete pred príchodom smartfónov je pre dnešných tínedžerov podobne vzdialené, ako pre nás rozprávanie starých rodičov o

---

² Ikonický prvý iPhone, ktorý redefinoval mobil ako dostupný vreckový počítač a osobné centrum zábavy s pripojením na internet, prišiel na trh v r. 2007.

detstve, ktoré strávili pasením husí pri potoku a naháňaním každého auta, ktoré sa objavilo v ich dedine.

Slovami Marca Prenskyho, kým my pedagógovia už navždy zostaneme digitálnymi prisťahovalcami, naši žiaci sú *digitálni domorodci*.³ Svet smartfónov je pre nich prirodzený, pohybujú sa v ňom s väčšou ľahkosťou ako my a na rozdiel od nás netrpia adaptačnými problémami z prisťahovania sa do cudzej krajiny, ktorej pravidlá sú výrazne odlišné od noriem, do ktorých sme boli my socializovaní v mladosti.

Naši žiaci sa asi naozaj menej zhovárajú tvárou v tvár, neznamená to však, že by spolu nekomunikovali. Naopak, v diskusií s nimi vysvitne, že väčšinu času na smartfóne strávia vzájomnou interakciou cez Facebook, Instagram, Snapchat a ďalšie aplikácie. Pri bližšom pozorovaní aj spomínané skupiny školákov, sediace po chodbách s pohľadmi zahĺbenými do smartfónov, zvyknú vybuchnúť v rovnakom momente od smiechu alebo od pobúrenia - často totiž spoločne pozerajú ten istý program, len každý na svojom displeji.

Pozérstvo, povrchnosť či vulgárnosť, ktoré občas zachytíme v ich správaní v online prostredí, je prirodzenou súčasťou dospievania a hľadania vlastnej identity. Sú to fragmenty, ktoré nedefinujú celú ich osobnosť a nezaberajú celé ich trávenie času na internete, podobne ako naša osobnosť a voľný čas neboli vyčerpávajúco vymedzené klebetením na školskom dvore, alebo doberaním sa v krčme.

Vďaka smartfónom majú na dosah niekoľkých klikov takmer celé ľudské poznanie. Ak v nich rozvineme schopnosť pracovať s touto vymoženosťou, dokážu sa vyhnúť mnohým omylom a chybám. Kognitívnu kapacitu, ušetrenú vypustením zbytočného memorovania faktov, môžu presmerovať v prospech svojich analytických a rozhodovacích schopností. A zručnosti, ktoré odmalička získavajú v online prostredí, pre nich budú v pracovnom prostredí 21. storočia pravdepodobne oveľa užitočnejšie, ako schopnosť opraviť auto, ušiť blúzku alebo spamäti derivovať.⁴

---

³ Prensky, M. (2001): „Digital Natives, Digital Immigrants.“ *On the Horizon*. Vol. 9, No. 5, Online: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>

⁴ Vyššie citovaný Prensky (2001) uvádza príklad, ako sa státisíce študentov naučili používať komplikovaný CAD softvér pre inžinierov pomocou príťažlivej počítačovej hry *The Monkey Wrench Conspiracy*, ktorá bola vyvinutá presne za týmto účelom.

Sociálne siete zároveň umožňujú nájsť priateľov a podporné skupiny aj tým študentom, ktorí sú príliš hanbliví, majú okrajové záujmy alebo nenachádzajú akceptáciu vo svojom bezprostrednom okolí. Vďaka globálnej povahe internetu dokážu ľahšie nájsť okruh ľudí, s ktorými môžu zdieľať spoločné témy a vďaka ktorým sa nemusia cítiť osamelo, odmietnuto či zavrhnuto.

V neposlednom rade je podľa psychológov dnešná generácia študentov, v porovnaní s jej predchodcami, menej náchylná na pitie alkoholu, fajčenie či predčasnú sexuálnu aktivitu. Viaceré výskumy tento pozitívny trend dávajú do súvisu práve so zmenami správania, ktoré u „smartfónovej generácie“ nastali v dôsledku používania informačných technológií.⁵

Tie zlé správy... a čo snimi

Kritika intenzívneho používania smartfónov dnešnými tínedžermi je samozrejme v mnohom odôvodnená. Akceptovať, že pre našich žiakov sú smartfóny prirodzenou súčasťou života, neznamená rezignovať na ambíciu (povinnosť) varovať ich pred rizikami, ktoré sa spájajú s ich nezodpovedným používaním. Prejdime si spolu niekoľko momentov, na ktoré by sme ich mali vhodnou formou upozorniť, a súvisiacich posolstiev, ktoré by sme im mali priateľsky sprostredkovať.

- Hlboké sústredenie

Pri výučbe na školách sa s kolegom Jánom Markošom pýtame študentov, či by dokázali preskočiť hlbokú priepasť sériou drobných skokov. Zvykneme si to aj znázorniť - hop, pauza, hop, pauza... Väčšinou nás žiaci rýchle vysmejú a zhodnú sa, že na prekonanie priepasti je potrebný jeden dlhý, koncentrovaný skok. Touto metaforou im sprostredkujeme posolstvo, že aj pri duševných výkonoch - učenie sa, príprava na prijímacie pohovory, uvažovanie o medziľudských vzťahoch a pod. - je potrebné dopriať mozgu dostatočný priestor a čas na maximálny výkon. Ak je predpokladom kritického myslenia schopnosť sústrediť sa, predpokladom sústredenia je zas schopnosť odložiť svoj mobil aspoň na 30 minút do vrečka a nemyslieť naň.

---

⁵ Prehľadný text poukazujúci, popri analýze mnohých negatívnych javov, aj na pozitívne atribúty smartfónovej generácie, ponúka napr. americká psychologička Jean M. Twenge (2017): <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/09/has-the-smartphone-destroyed-a-generation/534198/>

Používať smartfón je fajn, pokiaľ ním nerozkúskujeme svoju pozornosť na nekonečné množstvo kratučkých, málo produktívnych okamihov.⁶

- Spánkové poruchy

V posledných rokoch vo vyspelom svete dramaticky stúpa počet ľudí s poruchami spánku. Tento trend je obzvlášť alarmujúci u dospievajúcich, ktorých emočný, intelektuálny a fyzický vývoj je veľmi citlivý práve na dostatočnú mieru spánku (t.j. približne 8 hodín denne). Podľa výskumov dnes vyše 40% tínedžerov spáva menej ako 7 hodín denne, čím si poškodzujú svoju emočnú stabilitu, duševné aj fyzické zdravie. Značný vplyv na ponocovanie tínedžerov má práve nočné používanie smartfónov a tabletov. Okrem neustáleho rozptyľovania prostredníctvom rôznych správ a pripájajúcich notifikácií tieto zariadenia vylučujú tzv. modré/studené svetlo, ktoré negatívne ovplyvňuje tvorbu melatonínu v našich telách. Efekt pretrváva aj po odložení zariadenia a spôsobuje neschopnosť zaspáť. Neobstojí pritom častý argument, že smartfón pri posteli potrebujeme, lebo nám slúži ako budík. Zohnat analógovú náhradu je otázkou malej snahy a niekoľkých eur. Používať smartfón je fajn, pokiaľ ho odložíme aspoň 30 minút pred spaním a miesto neho do rúk zoberieme knihu, alebo sa venujeme inej ne-digitálnej aktivite.⁷

- Úzkosti a depresie

Dlhodobé výskumy na veľkých vzorkách študentov konzistentne preukazujú, že čím viac času adolescenti trávajú aktivitami mimo obrazovky (TV, PC, mobilu), teda napr. stretávaním sa s priateľmi, pobytom v prírode alebo športovaním, tým vyššiu mieru šťastia a vnútornej spokojnosti vykazujú. Naopak, čím viac času trávajú adolescenti aktivitami v digitálnom svete, tým častejšie indikujú príznaky duševného nepokoja, nešťastia a úzkosti.

---

⁶ Podľa prieskumov bežný americký občan vo veku 18-24 rokov svojim mobilom pošle a prijme v priemere 128 textových správ denne. O rozkúskovanej pozornosti mladých ľudí svedčí aj fakt, že toto číslo nezahŕňa posielanie e-mailov, prezeranie webových stránok, fotiek, videí a sociálnych sietí. <https://medium.com/bsg-sms/50-texting-statistics-that-can-quench-everyones-curiosity-even-mine-7591b61031f5>. Silné svedectvo

o spôsobe, akým časté používanie digitálnych médií negatívne mení naše mozgy, priniesol Nicholas Carr vo svojom diele *The Shallows* (<https://www.goodreads.com/book/show/9778945-the-shallows>).

⁷ K súvisiacim výskumom pozri <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/09/has-the-smartphone-destroyed-a-generation/534198/>, ako aj pútavú a poctivo vedecky podloženú knihu profesora neurovied Matthewa Walkera *Why We Sleep* (<http://www.goodreads.com/book/show/34466963-why-we-sleep>).

Symptómy depresie rastú u intenzívnych užívateľov smartfónov o desiatky percent. Ešte znepokojujúcejšia je v tejto skupine takisto o desiatky percent rastúca miera samovrážd. Z tohto kruhu je ťažké vyjsť von, keďže mnohé technologické produkty a softvérové platformy sú vyvíjané tak, aby užívateľov podmieňovali k závislosti. Upozorňujeme na to našich žiakov včas. Používať smartfón je fajn, pokiaľ si ponecháme dostatočne veľa času na stretávanie sa s priateľmi, s rodinou, na šport a pohyb na čerstvom vzduchu.⁸

- Zdravotné problémy

S častým používaním smartfónov sa spájajú aj ďalšie zdravotné problémy. Medzi najviac typické patria nadmerná únava očí a syndróm suchého oka (týkajú sa približne 80% tínedžerov, môže za ne o. i. výrazne znížená miera žmurkania pri pozeraní na obrazovku), chronické bolesti krčnej chrbtice a nezdravé hrbenie sa (zohnutie hlavy pri pozeraní do smartfónu môže zvýšiť záťaž vyvíjanú na chrbticu o 10 až 20 kilogramov oproti zdravej vzpriamenej pozícii), zápaly v kĺboch zápästia a prstov (ktoré používame pri surfovaní na mobile), alebo vyššia miera infekcií (povrch mobilu obsahuje niekoľkonásobne viac baktérií a vírusov, ako povrch záchodovej dosky). Používať smartfón je fajn, pokiaľ si ním nezničíme zdravie. Odporúčame teda našim študentom, aby si robili pri surfovaní pravidelné prestávky (aspoň každých 30 minút), ktoré vyplnia pohybom, aby sa pri ňom nehrbili a aby si pravidelne umývali nielen ruky, ale dezinfikovali aj obrazovku svojho mobilu. Je fajn, pokiaľ si ponecháme dostatočne veľa času na stretávanie sa s priateľmi, s rodinou, na šport a pohyb na čerstvom vzduchu.⁹

---

⁸ Opäť pozri <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/09/has-the-smartphone-destroyed-a-generation/534198/>, ako aj prehľadnú knihu *Irresistible* od Adama Altera, popisujúcu spôsoby, ako sa nás moderné technológie snažia udržať pripútaných a aké techniky môžeme použiť na obranu (<https://www.goodreads.com/book/show/30962055-irresistible>).

⁹ K spomínaným škodlivým účinkom používania smartfónov pozri napr. <https://www.theglobeandmail.com/life/article-five-ways-to-reduce-the-physical-harms-of-smartphone-use/> a <https://edition.cnn.com/2014/11/20/health/texting-spine-neck-study/index.html>.

Pár rád na záver

Podobne ako my, ani naši študenti nemajú radi poučovanie, zákazy alebo negatívne a zovšeobecňujúce hodnotenia ich osôb či celej generácie. Oveľa lepšie funguje empatický rozhovor, výmena vzájomných skúseností, zdieľanie našich vlastných omylov a lekcií, ktoré sme si odniesli. Rovnako ich nebavia ani suché, teoretické poučky. Pokiaľ im však vieme hravou formou poskytnúť pár praktických rád, ako môžu byť vo svojich osobných a profesionálnych životoch úspešnejší, zvyknú počúvať so záujmom.

Vhodný úvod do problematiky zlepšovania vlastnej kvality života a zvyšovanie výkonnosti poskytuje dielo Peak Performance od Brada Stulberga a Stevea Magnessa. Autori zhŕňajú pútavé príbehy aj výsledky mnohých výskumov a formulujú jednoduché rady, ktoré môžeme sprostredkovať študentom. Ak si z nich zoberú len časť, môže to zlepšiť ich schopnosť kriticky uvažovať a konať.

Stulberg a Magness odporúčajú, okrem iného, nasledovné:

- I. Nebojme sa záťaže a výziev, ktoré od nás vyžadujú veľké nasadenie. Vďaka nim rastieme.
- II. Rozvíjajme hlboké sústredenie, pri práci odložme smartfón, vyhýbajme sa multitaskingu.
- III. Venujme sa len podstatným veciam, odbúrajte balast.
- IV. Striedajte bloky záťaže a oddychu, doprajte si pravidelné pauzy a malé odmeny.
- V. Prioritizujte spánok, spánok a opäť raz spánok. 8 hodín je minimum. Je to (takmer) všeliek.
- VI. Vytvorte si pravidelné rutiny a pracujte na jednom mieste, ktoré si preto vyhradíte.
- VII. Buďte vo svojich zvykoch konzistentní, dodržiavajte to, čo pre nás funguje.

MÝTY O EURÓPSKEJ ÚNII A NATO

MONIKA MASARIKOVÁ, autorka pôsobí v Slovenskom inštitúte pre bezpečnostnú politiku ako riaditeľka programu Vnútoraná bezpečnosť.

Mýty o Európskej únii

- Únia je v rukách obrovského počtu úradníkov (55 tisíc)

Jedným z najčastejších mýtov o Európskej únii je, že je stelesnením byrokracie, pretože je prerastená úradníkmi. Európska únia má dnes viac ako 500 miliónov občanov, na ktorých pripadá približne 46- až 55 tisíc úradníkov.

Môže to vyzeráť ako veľmi veľa. Na porovnanie, Slovensko má približne 5,5 milióna obyvateľov. A úradníkov má viac ako 200 tisíc. Teda viac ako štvornásobok v porovnaní s celou Úniou, ktorá má polmiliardy obyvateľov. Je síce pravda, že Slovensko je v počte úradníkov na 1000 obyvateľov tretie najhoršie v Európskej únii, ale aj v ostatných štátoch počet úradníkov oveľa väčší ako v Európskej únii.¹⁰

- Do Únie platíme viac, ako dostávame

Pravdou je, že od roku 2004, keď sme do EÚ vstúpili, až do roku 2015, sme z Únie dostali viac ako 19 miliárd eur, čo je o 11 miliárd viac, ako sme za rovnaké obdobie zaplatili. Už v prvom roku (2004) sme boli v pluse viac ako 163 miliónov a v roku 2010 sme prvýkrát prekročili miliardovú hranicu „čistého zisku“ v eurách.

Otázkou je, čo z toho EÚ má? Jedným z jej spoločných cieľov je prosperita pre svojich občanov. Tá nebude možná, ak sa nebude dariť všetkým členským štátom. Štáty sa nebudú môcť ďalej rozvíjať, ak nebudú mať dostatočnú infraštruktúru, dobré vzdelanie alebo nedokážu úsporne nakladať s energiami.¹¹

---

¹⁰ <https://dennikn.sk/452130/kolko-do-rozpoctu-unie-zaplatili-kolko-dostali/>

¹¹ Pozri napr.: <http://www.iness.sk/slovensko-je-tretie-najhorsie-v-pocte-statnych-uradnikov-radio-lumen>; <http://theconversation.com/how-many-people-work-for-the-eu-59702>; <https://www.statista.com/statistics/253372/total-population-of-the-european-union-eu/>

- Nemôžeme ovplyvňovať zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ, možno nás raz vtiahne do vojny

Aj napriek tomu, že Európska únia je postavená na snahe dosahovať čo najširší súhlas čo možno najväčšieho počtu členských štátov, existuje veľa oblastí, kde sa rozhoduje väčšinou. Štáty sa zhodli a zaviazali, že takéto rozhodnutia budú akceptovať, aj keď s nimi nebudú súhlasiť. V oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky sa však štáty dohodli, že budú rozhodovať jednohlasne. To znamená, že nie je možné prijať rozhodnutia, s ktorými by niektoré štáty nesúhlasili. Dôvodom je najmä citlivosť takýchto rozhodnutí a presvedčenie viacerých krajín, že keby sa vzdali právomocí najmä v oblasti obrany, stratili by časť svojej suverenity. To je dôvod, prečo nie je možné, aby sa takéto zásadné rozhodnutia v Európskej únii prijali proti vôli jednotlivých členských krajín.

- EÚ nám nepomohla s ničím, čo by sme nezvládli sami

Slovensko smeruje 85 percent svojho exportu do EÚ, odkiaľ na Slovensko prichádza 90 percent zahraničných investícií. V rokoch 2014 až 2020 by sme mali dostať z Európskej únie 15,3 miliardy eur. To je 570 eur z rozpočtu EÚ na každého jedného občana Slovenska. Slovensko tak patrí medzi najväčších čistých prijímateľov pomoci z EÚ. V rokoch 2007 až 2013 sme boli na 8. mieste v úspešnosti čerpania eurofondov. Vďaka eurofondom bolo na Slovensku vybudovaných 155 kilometrov diaľnic, bolo zmodernizovaných 80 kilometrov železníc, kúpili sme 61 nových vlakov, 45 električiek v Bratislave a 33 v Košiciach, kúpili sme 32 vlakových súprav pre prímestskú dopravu a 120 trolejbusov. Na Slovensku sa nám podarilo zmodernizovať 28 nemocníc a 1050 škôl. Vybudovali sme 1518 kilometrov kanalizácií, investovali sme milióny do príspevkov na zatepľovanie, slnečné kolektory a mnohé ďalšie projekty.¹²

Okrem toho využívame výhody cestovania bez vnútorných hraníc, študenti môžu študovať v členských štátoch Únie za rovnakých podmienok ako domáci študenti, môžeme odchádzať za prácou do iných štátov Enie, či na základe nedávneho rozhodnutia neplatíme vyššie sadzby za telefonovanie a dáta v mobiloch, aj keď sme za hranicami Slovenska na území EÚ. Jedným z ďalších krokov môže byť rozšírenie bezplatného prístupu na internet prostredníctvom verejných wifi sietí vo všetkých členských štátoch.

---

¹² <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/428150-slovensko-si-pripomina-13-vyrocie-clenstva-v-eu/>; <http://zaujímavosti.net/aktuality/vyhody-clenstva-v-eu/>

- Únia nám kradne slobodu - vnucuje rozhodnutia a nezmyselné pravidlá

Európska únia je postavená na podobných princípoch zastupiteľskej demokracie ako jej jednotlivé členské štáty, vrátane Slovenskej republiky. Medzi najvýznamnejšie inštitúcie, ktoré sa podieľajú na prijímaní zásadných rozhodnutí patria tie, v ktorých majú jednotlivé štáty svojich zástupcov. Napríklad v Európskom parlamente sedia poslanci, ktorých časť, tú slovenskú, si zvolili voliči na Slovensku. Je to presne tak, ako si naši voliči volia svojich zástupcov do slovenského parlamentu. Tí potom v ich mene hlasujú a prijímajú rozhodnutia.¹³

Európsky parlament však vo väčšine prípadov nemôže rozhodovať samostatne. Potrebuje na to aj orgány, v ktorých sú tiež zastúpení slovenskí predstavitelia – či už sú to slovenskí experti, jednotliví ministri alebo predseda vlády. Títo sa podieľajú na prijímaní rozhodnutí, ktoré zaväzujú aj Slovensko. Preto, ak počujeme o diktáte Bruselu, mali by sme mať na pamäti, že za tieto rozhodnutia hlasovali predstavitelia Slovenska a v mnohých prípadoch by bez nich tieto rozhodnutia neboli prijaté. Takže ak sme nespokojní s konkrétnymi rozhodnutiami, mali by sme sa obracať na našich expertov a volených zástupcov, ktorí s nimi počas rokovaní v EÚ a pri schvaľovaní súhlasili.

- Únia je v kríze a možno sa rozpadne - ďalšie štáty vystúpia z EÚ

Je fakt, že Veľká Británia sa rozhodla vystúpiť z EÚ. A zatiaľ to vyzerá, že sa tak aj stane. A rovnako tak bolo počuť veľa obáv, že Veľkú Britániu budú nasledovať ďalšie štáty. Vo voľbách v Holandsku, Francúzsku alebo v Rakúsku bolo vždy počuť minimálne jednu politickú stranu, ktorá mala v programe vystúpenie z Únie. Osobitne v prípade Francúzska by to naozaj veľmi otriaslo stabilitou v Európskej únii. No vo všetkých týchto krajinách sa ukázalo, že hlasy volajúce po vystúpení sú buď marginálne, alebo nereprezentujú dostatočne veľkú skupinu, aby sa tak mohlo stať.

Práve naopak, dnes štáty diskutujú, ako spolupracovať viac a efektívnejšie, ako vo viacerých oblastiach dokonca prehýbiť integráciu. Jedným z príkladov je obrana a bezpečnosť, kde členské krajiny vážne uvažujú o spoločných projektoch aj spoločných investíciách.

---

¹³ https://europa.eu/european-union/eu-law/decision-making/procedures_sk#ako_sa_prijimaju_pravne_predpisy; http://eu.euroliris.sk/pre_studentov/kto_a_ako_rozhoduje_v_eu; https://ec.europa.eu/slovakia/news/slovakia_13_years_in_the_EU_sk

A v neposlednom rade, práve na príklade Veľkej Británie ostatné štáty vidia, že vystúpenie z Únie stojí desiatky miliárd eur, stratu priameho vplyvu na vývoj v celej Európskej únii a tiež stratu výhod pre obyvateľov.

Dnes žiadny ďalší štát neuvažuje o tom, že by Veľkú Britániu nasledoval. Najmä nie v čase, keď Únia zaznamenáva najväčšiu rast ekonomiky za posledných desať rokov. A to aj na nasledujúce roky. Všetky tieto fakty jasne hovoria o tom, že Európska únia v kríze nie je. Práve naopak, dnes sa ukazujú nové príležitosti a oblasti, kde štáty môžu a chcú spolupracovať viac ako v minulosti.¹⁴

- Únia otvorila hranice, a preto je aj naše územie najmä v súvislosti s migráciou oveľa zraniteľnejšie

Na Slovensku je podiel cudzincov na celej populácii len 1,8 percenta. Od roku 2004 sa tento počet štvornásobne zvýšil. Aj tak je to v celkových číslach menej ako 100 tisíc obyvateľov. V rámci EÚ sme podľa počtu cudzincov, ktorí na našom území žijú, na 6. mieste od konca. Z týchto cudzincov je viac ako 54 percent občanov Európskej únie. Dokonca aj v susednom Česku žije väčší podiel cudzincov ako na Slovensku. Až 41 percent z cudzincov na Slovensku tvoria občania Českej republiky, Maďarska, Poľska, Rakúska a Ukrajiny.

Práve Ukrajinci sú našou najpočetnejšou cudzineckou komunitou (14 percent). Občania Rumunska, Bulharska, Ruska a Srbska tvoria viac ako 22 percent všetkých cudzincov. Takže viac ako tri štvrtiny cudzincov pochádzajú z vyššie uvedených štátov. Ďalších viac ako sedem percent tvoria ľudia z Vietnamu, Číny, Kórei a Thajska.

Zaujímavé je, že počet cudzincov, ktorí vstúpili nelegálne na územie Slovenskej republiky od roku 2004, keď sme do Únie vstúpili, klesol z vtedajších 10 946 na 2170 v roku 2016. Okrem toho, od roku 1993, keď vznikla samostatná Slovenská republika, požiadalo o azyl 58 559 cudzincov a dostalo ho len 838 žiadateľov. V prvom polroku 2017 bol udelený azyl 18 osobám, v roku 2016 138 osobám a v roku 2015 len ôsmim. Občianstvo bolo v roku 2017 udelené trom žiadateľom o azyl, v roku 2016 tiež trom a v roku 2015 piatim.

---

¹⁴ <https://euobserver.com/economic/139825>

Tieto čísla nie sú v porovnaní s ďalšími členskými štátmi EÚ ani na úrovni štatistickej odchýlky. Naopak, do zahraničia odišlo žiť viac ako 300 tisíc Slovákov. Slovensko je tak samo krajinou migrantov. Najviac o azyl na Slovensku žiadajú občania Iraku, Afganistanu, Vietnamu a Sýrie. Pre porovnanie, aj v prípade Nemecka, ktoré počas najväčšieho náporu migrantov (viac ako 1,5 milióna) hovoríme o približne jedno percentnom podiele žiadateľov o azyl na počet obyvateľov.^{15 16}

Mýty o NATO

- NATO je plne pod vládou USA

Málokto vie, že NATO je organizácia, kde každé rozhodnutie musí byť prijaté všetkými členmi. V praxi to znamená, že aj na tej najnižšej úrovni sa každé rozhodnutie predloží na schválenie štátom. V prípade, že jediný štát nesúhlasí, rozhodnutie nie je prijaté. Ak sa štát pri hlasovaní zdrží, nie je to považované za nesúhlasné stanovisko. Preto ani vojensky alebo politicky najsilnejší štát nemá moc presadiť rozhodnutia, s ktorými jeden alebo viac štátov nesúhlasí. Vyjadrovanie takéhoto nesúhlasu je bežnou praxou a existuje nespočetné množstvo návrhov, ktoré v NATO neboli schválené práve pre nesúhlas jedného alebo viacerých štátov. USA preto v tomto ohľade nemajú žiadne špeciálne postavenie. USA preto v tomto ohľade nemajú žiadne špeciálne postavenie. A to aj napriek tomu, že do rozpočtu NATO prispievajú viac ako 70 percentami všetkých prostriedkov.

- Slovensko nemá šancu o niečom rozhodovať, musí sa podvoliť vôli ostatných štátov

Na základe toho, čo je napísané v texte vyššie, je jasné, že Slovensko má rovnaké právo nesúhlasiť s hocikým návrhom v rámci rokovaní NATO ako hociktorý iný z členov. V prípade, že nesúhlasí s návrhom rozhodnutia, má plné právo takéto rozhodnutie zastaviť alebo úplne zablokovať. V histórii slovenského členstva v NATO sa tak aj niekoľkokrát stalo.

---

¹⁵ <http://iom.sk/sk/migracia/migracia-na-slovensku>, <https://www.minv.sk/?statistiky-20>, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics/sk, <https://dennikn.sk/634945/kriminalita-a-migracia-v-grafoch-mali-by-ste-sa-bat-svojho-suseda-cudzinka/>

¹⁶ Ďalší zdroj k otázkam členstva v EÚ: <http://www.humanisti.sk/view.php?cisloclanku=2017090007>

- NATO je od pádu železnej opony prekonaná organizácia

NATO má v súčasnosti tri hlavné ciele – poskytovať záruky kolektívnej obrany svojim členom, zúčastňovať sa na operáciách a aktivitách na udržanie alebo vynútenie mieru (vrátane tých, o ktoré požiada Bezpečnostná rada OSN) a rozširovať spoluprácu s nečlenskými štátmi – partnermi NATO. Po rusko-ukrajinskom konflikte, ktorý vypukol v roku 2014 po obsadení Krymu Ruskom, sa NATO po dlhom čase oveľa viac sústreďí na zaistenie bezpečnosti svojich členov. Osobitne pobaltské štáty sa dnes cítia ohrozené zo strany Ruska a žiadajú o posilnenie svojej bezpečnosti. Ak by si mali všetky členské štáty zaisťovať vlastnú bezpečnosť samy, stálo by ich to niekoľkonásobne viac. Okrem toho by niektoré vojenské aktivity jednotliví členovia nedokázali sami zvládnuť (snáď s výnimkou USA). Aj vo svetle šíriacej sa nestability z východu Európy sa ukazuje, že pre členské štáty neexistuje alternatíva k zaisteniu ich bezpečnosti. Rovnako tak to má definované Slovenská republika vo svojich strategických dokumentoch. NATO je dnes hlavný pilier bezpečnosti v Európe.

Okrem toho sa NATO podieľa na boji proti terorizmu, na pomoci EÚ v oblasti migrácie, najmä cez Stredozemné more a na pomoci štátom mimo NATO pri rozvoji ich ozbrojených síl. Súčasťou NATO je aj pomoc pri živelných pohromách a humanitárnych katastrofách (zemetrasenie v Pakistane, povodne v USA, povodne v Bosne a Hercegovine, pomoc Srbsku a pod., na žiadosť OSN ochrana civilného obyvateľstva v Líbyi). Dnes žiadny z európskych členov význam NATO nespochybňuje.

- NATO rozširuje svoje základne po svete

NATO nemá vo svete základne inde ako na území, na ktorom uskutočňuje alebo v minulosti uskutočňovalo svoje operácie. V súčasnosti je NATO prítomné v Afganistane – výcviková nebojová misia, ktorej cieľom je výcvik afganských bezpečnostných síl, v Kosove – operácia KFOR, ktorej hlavnou úlohou je udržiavať bezpečnosť v Kosove a pomáha Africkej únii v Afrike formou leteckej dopravy. Okrem toho má ešte poradenské veliteľstvo v Bosne a Hercegovine v spolupráci s Európskou úniou a poradenské veliteľstvo v Macedónsku (v posledných dvoch prípadoch nejde o operácie, ale len o organizačnú štruktúru, v ktorej slúži niekoľko desiatok štábných dôstojníkov).

Okrem toho má civilné „ambasády“ – kontaktné tímy na Ukrajine, v Gruzínsku a v Rusku.

Okrem Afganistanu a Kosova teda NATO nemá žiadnu vojenskú základňu mimo svojho územia. Treba rozlišovať medzi vojenskými základňami jednotlivých členov NATO vo svete (USA, Spojené kráľovstvo, Francúzsko a iné) a základňami NATO. Na základe vyššie uvedeného je jasné, že NATO nie je vojensky prítomné ani v Iraku, ani v Sýrii, ani v Líbyi a ani na Ukrajine.¹⁷

- Slovensko musí pre NATO do vojny

Slovensko je suverénnym členom NATO. Ako píšeme vyššie, má právo nesúhlasiť s návrhom, ktorý je predložený na odsúhlasenie. Aj v prípade, že Slovensko nechce zablokovať rozhodnutie ostatných členov o rozhodnutí zapojiť sa do vojenskej operácie, má viacero možností. Môže sa zdržať hlasovania a do operácie sa nezapojiť alebo s návrhom aj súhlasiť, ale s dôvetkom, že do operácie sa nezapojí. Takýto postup môže byť vnímaný ako nedostatok solidarity jedného člena NATO s ostatnými, ktorí sa do operácie zapájajú, ale nie je výnimočný. Do operácií NATO sa pravidelne nezapájajú všetci členovia NATO. Očakáva sa však, že štáty sa budú spravodlivou mierou zapájať do činností NATO tak, aby bol dodržaný princíp solidarity a rovnakého zdieľania záväzkov.

- Keby sme nemuseli byť v NATO, nemuseli by sme platiť, ušetrili by sme

Vstup do NATO Slovensku umožnil zníženie počtu vojakov a zníženie množstva výzbroje a pritom zvýšil bezpečnosť Slovenska. V roku 1993 malo Slovensko 53 tisíc vojakov, dnes ich má menej ako 15-tisíc. V tom istom období malo Slovensko 993 tankov, dnes ich máme menej ako 30. A pritom dnes na takto zredukované počty dáva Slovensko viac ako miliardu eur a aj na základe tvrdení vojenských veliteľov je obrana veľmi poddimenzovaná a na jej dostatočné zabezpečenie by sme potrebovali násobky tohto čísla. A to hovoríme o situácii, keď si Slovensko môže dovoliť sústrediť sa len na niektoré oblasti v ozbrojených silách, pretože zvyšok by nám v prípade potreby poskytlo NATO.

---

¹⁷ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm#cl407; https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm

Ak by sme neboli členom NATO, výdavky na obranu by boli v násobkoch dnešných. To si dnes ani v nasledujúcich desiatkach rokov Slovensko nebude schopné ekonomicky nijako dovoliť.

- NATO nám aj tak nepríde na pomoc, nikdy to nebolo vyskúšané

Článok 5, alebo ľudovo, princíp jeden za všetkých všetci za jedného, už bol v histórii NATO použitý. Paradoxne o pomoc požiadal štát, ktorý je najviac označovaný za ten, ktorý ovláda celé NATO – Spojené štáty americké. O pomoc NATO USA požiadali bezprostredne po teroristickom útoku na dvojčky v septembri 2001. Spojenci – členské štáty NATO na priamu žiadosť USA poskytli svoje lietadlá a strážili vzdušný priestor Spojených štátov.

Každá členská krajina, ktorá má pocit akútneho ohrozenia, môže požiadať o aktivovanie tohto článku. Jeho vykonanie však podlieha súhlasu všetkých členov NATO. Nie je teda automatické. Okrem toho má každý štát povinnosť udržiavať také vlastné ozbrojené sily, ktoré mu umožnia brániť vlastné územie a obyvateľov na niekoľko prvých dní. A to najmä preto, lebo každé rozhodnutie, aj takéto najzávažnejšie, si vyžaduje čas na schválenie a najmä uskutočnenie.

- Slovensko bude musieť mať na svojom území vojenskú základňu NATO

Až na malé výnimky (lietadlá AWACS – s „ufom“ navrchu, spoločné komunikačné siete a pod.) NATO nemá vlastné ozbrojené sily. Všetky sily NATO sú tvorené silami jeho členov. Preto aj slovenskí vojaci a slovenské vojenské základne sú vojakmi NATO a vojenskými základňami NATO. Preto prakticky vzaté, všetky slovenské vojenské základne sú základne NATO na Slovensku. Okrem toho však NATO môže vytvoriť spoločnú vojenskú základňu na území členského štátu. To však nie je možné bez súhlasu tohto štátu. Realita je, že záujem o prítomnosť vojenskej základne na svojom území zo strany členských štátov je oveľa väčší ako možnosti NATO takéto základne rozmiestniť.

Na Slovensku existuje vojenská základňa NATO – koordinačné veliteľstvo NATO, ktorého hlavnou úlohou je poskytovať pomoc pri príprave Slovenskej republiky na prípady, keď by bola vojensky ohrozená.

Cieľom takéhoto veliteľstva je preveriť, či by Slovensko dokázalo reálne prijať pomoc, ak by o ňu spojencov požiadalo. Okrem toho by tieto podmienky mali umožniť, aby mohli vojaci členských štátov NATO využiť v prípade potreby územie Slovenskej republiky, či už na prítomnosť alebo prechod. Každá takáto prítomnosť však musí byť schválená vládou Slovenskej republiky a vo väčšine prípadov aj slovenským parlamentom.

Prítomnosť tohto veliteľstva NATO na Slovensku bola odsúhlasená na žiadosť vlády Slovenskej republiky. Od Slovenska nikto doteraz nechcel, aby malo na svojom území vojenskú základňu NATO a každá vojenská prítomnosť NATO na Slovensku buď bola na žiadosť Slovenska, alebo bola schválená slovenskou vládou a v mnohých prípadoch aj parlamentom.

- NATO chce zaútočiť na Rusko, ťahá nás do vojny

NATO ešte začiatkom roku 2014 plánovalo s Ruskom spoločnú operáciu – transport chemických zbraní z územia Sýrie. Okrem toho považovalo Rusko za strategického partnera. Tak ho nazvalo aj vo svojom hlavnom strategickom dokumente – Strategickej koncepcii. Okrem toho existovala medzi NATO a Ruskom veľmi intenzívna spolupráca – pri pomoci Afganistanu s nákupom a servisom vrtuľníkov, vo vývoji zariadenia na zisťovanie výbušnín na letiskách alebo v metre či v boji proti terorizmu a pašovaniu drog.

Anexiou Krymu, napadnutím Ukrajiny a podporou separatistov na Donbase Rusko porušilo základné ustanovenia medzinárodného práva a na základe toho s ním NATO prerušilo spoluprácu. Dialóg udržiava len na úrovni veľvyslancov alebo vyššej.

Často je počuť, že NATO rozmiestňuje na svojej východnej hranici – v Poľsku, Lotyšsku, Litve a Estónsku svoje vojská, a tak chce vyprovokovať vojnu. Pravdou je, že Rusko rozmiestnilo svoje vojská pri hranici oveľa skôr, v počte niekoľko desiatok tisíc. NATO na to zareagovalo až o niekoľko mesiacov, v prípade súčasného rozmiestnenia až po dvoch rokoch. Okrem toho, limit počtu vojakov NATO na východnej hranici nie je vyšší ako 6000, kým Rusko na svojej strane hranice rozmiestňuje pravidelne aj do 60 tisíc vojakov.

Berúc do úvahy počet vojakov a čas, kedy boli títo vojaci nasadení, možno hovoriť o dôkaze, že NATO len reaguje na kroky, ktoré podniká Rusko. Do obsadenia Krymu Ruskom NATO nemalo na svojej východnej hranici de facto žiadnu vojenskú prítomnosť. Paradoxne, k jej nasadeniu došlo len v reakcii na kroky Ruska.

- Operácie NATO sú nezákonné a agresívne

Podľa medzinárodného práva musia byť všetky operácie NATO v súlade s Chartou OSN. Podľa nej je legálne použitie sily v prípade sebaobrany, a to v prípade jednotlivca, alebo kolektívne, ako je to zakotvené v zakladajúcej zmluve NATO. Často sa stáva, že operácie medzinárodných koalícií alebo jednotlivých štátov sú zamieňané s operáciami NATO. Na to, aby operácia NATO mohla byť schválená, musí byť odsúhlasená všetkými jej členmi. To bol prípad operácie v Iraku, kedy viaceré štáty na pôde NATO nesúhlasili s angažovaním NATO ako organizácie. Preto sa NATO na tejto operácii nezúčastnilo. Rovnako tak v prípade Afganistanu. NATO sa do operácie zapojilo až po schválení operácie Bezpečnostnou radou OSN. Dovtedy to bola operácia pod vedením USA a nebola to operácia NATO. Rovnaký prípad bola operácia NATO v Líbyi, na ktorú dala mandát Bezpečnostná rada OSN. Len na pripomenutie, Bezpečnostná rada OSN odsúhlasí operáciu len vtedy, ak nie je proti ani jeden z jej piatich stálych členov (USA, UK, Francúzsko, Rusko, Čína). So všetkými týmito operáciami teda okrem iných štátov súhlasili alebo sa zdržali hlasovania aj Rusko a Čína.

Jedinou kontroverznou operáciou zo strany NATO bola operácia proti Srbsku – Kosovo. Tu NATO vykonalo operáciu v zmysle koncepcie humanitárnej intervencie, ktorá dodnes nie je všeobecne uznávanou ako dôvod na použitie sily v medzinárodných vzťahoch. A ak aj áno, tak len so súhlasom Bezpečnostnej rady OSN. V tomto prípade však prítomnosť jednotiek NATO na území Kosova po skončení bombardovania Bezpečnostná rada OSN schválila aj hlasmi Ruska. Všetky súčasné operácie/misie NATO sú vykonávané s platným mandátom v súlade s medzinárodným právom a so súhlasom Bezpečnostnej rady OSN

- Operácie NATO nemajú výsledky a zanechávajú za sebou chaos

Úlohou vojenských operácií NATO je zaistiť bezpečnosť, aby mohli ostatné organizácie a štáty pomôcť pri obnove krajiny.

V mnohých prípadoch si to vyžaduje aj dlhodobú vojenskú prítomnosť, pretože bez zaistenia bezpečnosti nie je možné uskutočňovať ďalšie kroky. V prípade Kosova dnes vidíme paradoxnú situáciu, keď samotní Srbi, ktorí boli kedysi terčom vojenskej kampane zo strany NATO, žiadajú NATO, aby v Kosove zostalo. Vojaci NATO a spojencov sú dodnes hlavným garantom bezpečnosti Srbov žijúcich na území Kosova. Aj vďaka vojenskej prítomnosti dnes Kosovo pokračuje v ekonomickej a spoločenskej obnove. Rovnako tak v prípade Afganistanu. Prítomnosť medzinárodných síl umožnila obnovu krajiny zo strany humanitárnych a ekonomických organizácií. V roku 2016 a 2017 sa ukázalo, že výrazným znížením vojenskej prítomnosti došlo k zhoršeniu bezpečnostnej situácie, a tým aj k skomplikovaniu poskytovania pomoci obyvateľom Afganistanu.

Častým problémom vojenských operácií je, že krajiny alebo organizácie, ktoré ich uskutočňujú, nie sú ochotné svoje sily v krajine udržiavať dostatočne dlho alebo nemajú jasne stanovené podmienky, ktoré treba dosiahnuť, aby vojaci mohli krajinu opustiť. Problémom teda často nie je ani to, že vojaci do krajiny prišli, ale, že odtiaľ odišli príliš skoro, lebo zotrvanie bolo finančne nákladné alebo politicky citlivé.

SLOVAK SECURITY POLICY INSTITUTE
SLOVENSKÝ INŠTITÚT PRE BEZPEČNOSTNÚ POLITIKU

Na vršku 8

811 01 Bratislava

Slovenská republika

Tel.: (+421) (02) 4319 1492

Email: info@slovaksecurity.org

www.slovaksecurity.org

ISBN 978-80-973171-1-9

EAN 9788097317119

© Slovak Security Policy Institute 2018. Všetky práva vyhradené. Obsah tejto analýzy sa nesmie kopírovať, distribuovať, upravovať ani poskytovať tretím stranám bez uvedenia vydavateľa.

Vydal Slovak Security Policy Institute, september 2018.

Realizované s finančnou podporou NATO Public Diplomacy Division a Nadácie Friedrich Ebert Stiftung.

Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedný Slovenský inštitút pre bezpečnostnú politiku. Názory vyjadrené v publikácii sa nemusia nevyhnutne zhodovať s názormi partnerov projektu a SSPI.

© Slovak Security Policy Institute 2018. Všetky práva vyhradené.
Obsah tejto analýzy sa nesmie kopírovať, distribuovať, upravovať
ani poskytovať tretím stranám bez uvedenia vydavateľa.

Vydal Slovak Security Policy Institute, september 2018.

ISBN 978-80-973171-1-9
EAN 9788097317119

